

ZBO- verantwoording 2014

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Inhoud

Overzicht bereikte resultaten 2014	4
1 Inleiding	6
2 Resultaten en verantwoording	9
2.1 Toezicht beleid	9
2.2 Toezichtaanpak	13
2.2.1 Macro-economische risico's	13
2.2.2 Werkwijze en organisatiestructuur	14
2.2.3 Resultaatmeting	20
2.3 Sectoroverstijgende toezichtthema's	22
2.4 Sectorspecifiek: banken	26
2.4.1 Ontwikkelingen in de sector	26
2.4.2 Comprehensive assessment	28
2.4.3 Toezichtresultaten	29
2.5 Sectorspecifiek: verzekeraars	32
2.5.1 Ontwikkelingen in de sector	32
2.5.2 Toezichtresultaten	35
2.6 Sectorspecifiek: pensioenfondsen	38
2.6.1 Ontwikkelingen in de sector	38
2.6.2 Toezichtresultaten	40
2.7 Overige instellingen	43
2.7.1 Beleggingsinstellingen en -ondernemingen	43
2.7.2 Premiepensioeninstellingen	44
2.7.3 Trustkantoren en betaalinstellingen	44
2.8 Overige taken relevant voor het toezicht	46
2.8.1 Macroprudentieel beleid	46
2.8.2 Resolutie	47
3 Kosten en financiering toezicht	49
3.1 Realisatie reguliere toezichtkosten	49
3.2 Realisatie kosten voor de comprehensive assessment	50
3.3 Financiering toezichtkosten	51
3.4 Financieel beheer	53
3.5 Aansprakelijkstellingen en aansprakelijkheidsprocedures	54
4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	56
Bijlage 1 Markttoetreding, interventie en handhaving	58
Bijlage 2 Details toezichtkosten	63
Bijlage 3 Grondslagen kostentoerekening	66
Bijlage 4 Afkortingenlijst	70

Overzicht bereikte resultaten 2014

4

Toezichtambitie	Prestatie-indicatoren	Streefwaarde	Resultaat
Het toezicht slaagt erin de kans op deconfitures en instabiliteit te minimaliseren	Aantal deconfitures, in combinatie met % geld veilig gesteld in een jaar.	DNB streeft naar afwezigheid van deconfitures en 100% veiliggestelde tegoeden.	Gerealiseerd. In 2014 hebben zich geen deconfitures voorgedaan.
	Ontwikkeling toezichtregimes	DNB streeft ernaar dat midden-tot-laag risico instellingen niet langer dan een 1/2 jaar onder het urgente regime vallen; hoog-risico instellingen niet langer dan 1 jaar.	Grotendeels gerealiseerd, met enkele uitzonderingen als gevolg van instellingsspecifieke omstandigheden.
	Ontwikkeling solvabiliteit en dekkingsgraden	DNB streeft ernaar dat 100% van de instellingen voldoet aan de minimumeisen.	<p>Grotendeels gerealiseerd (zie ook paragrafen 2.4 – 2.6).</p> <p>De kapitaalratio van de bancaire sector is verbeterd. De common equity tier-1 ratio bedraagt eind 2014 14,2%. Er zijn geen instellingen met kapitaaltekorten.</p> <p>Verzekeraars bevinden zich boven de wettelijke minimumvereisten.</p> <p>In 2014 hebben 30 pensioenfondsen een korting moeten doorvoeren van gemiddeld 0,84%. 32 pensioenfondsen hebben eind 2014 een dekkingsgraad < 105%.</p>

Toezichtambitie	Prestatie-indicatoren	Streefwaarde	Resultaat
Het toezicht behoort tot de internationaal best practice	Score op het IMF Financial Sector Assessment Program (FSAP)	DNB wil behoren tot de beste landen in de benchmark en een positieve ontwikkeling realiseren ten opzichte van de vorige beoordeling.	Gerealiseerd. In navolging op de FSAP uit 2011, heeft de FSB een positieve beoordeling gegeven over de voortgang ten aanzien van de aanbevelingen.
Het toezicht bevordert het vertrouwen in de Nederlandse financiële sector	Poortwachtersfunctie (toetsingen en vergunningverlening)	DNB streeft naar afwezigheid van probleem dossiers binnen 2 jaar na toetsing of verlening van verklaring van geen bezwaar.	Gerealiseerd. Er hebben zich geen probleemgevallen voorgedaan a.g.v. verstrekte vvgb's in afgelopen twee jaar. Van de in totaal 1737 getoetste beleidsbepalers is 1 persoon binnen twee jaar bij hertoetsing alsnog afgetoetst.
Het toezicht heeft gezag in de Nederlandse financiële sector	Ontwikkeling reputatie DNB in de financiële sector.	DNB streeft naar een score hoger dan 70 in de jaarlijkse Erasmus reputatiemonitor onder primaire relaties (onder toezicht staande instellingen en medewerkers).	Grotendeels gerealiseerd. De reputatie van DNB (gemeten o.b.v. reguliere enquête onder financial citizens) is eind 2014 gestegen naar 66,8.
De kosten voor het toezicht worden effectief beheerst	De kosten ten opzichte van het kostenkader	De kosten passen binnen het door het ministerie van Financiën vastgestelde kostenkader.	Gerealiseerd. De kosten voor het reguliere toezicht blijven binnen de begroting. De comprehensive assessment heeft tot extra kosten voor de betrokken instellingen geleid. DNB heeft dit onderzoek wel ruim binnen het vooraf geraamde budget uitgevoerd.

* Een toelichting op de bereikte resultaten is opgenomen in paragraaf 2.2.3.

1 Inleiding

6 Als toezichthouder zet DNB zich in voor solide en integere financiële instellingen die hun verplichtingen en toezeggingen nakomen. DNB behartigt hiermee mede het belang van depositohouders, polishouders en pensioenfondsdeelnemers en draagt bij aan de financiële stabiliteit en duurzame welvaart binnen Nederland. DNB kijkt daarbij zowel naar het heden als ook naar de toekomst. Een gezonde financiële sector is in staat om schokken op te vangen en te anticiperen op veranderende omstandigheden.

2014 was een jaar van voorzichtig economisch herstel. De risicopremies op perifere staatsobligaties in het eurogebied zijn gedaald sinds het hoogtepunt van de crisis en in de meeste eurolanden is weer sprake van lichte economische groei. Tegelijkertijd is de financiële situatie nog altijd onzeker. Tegenvallende macro-economische ontwikkelingen en geopolitieke spanningen kunnen het sentiment snel doen omslaan. Financiële instellingen moeten rekening houden met deze risico's in een omgeving waar zij nog volop bezig zijn met balansherstel, implementatie van nieuwe regelgeving en herinrichting van hun bedrijfsmodel en strategie.

In alle sectoren is belangrijke voortgang geboekt in de (internationale) hervorming van het toezicht op de financiële sector.

In het banktoezicht vond afgelopen jaar een belangrijke verschuiving plaats. Vanaf 4 november 2014 is de Europese Centrale Bank (ECB) verantwoordelijk voor het gemeenschappelijke Europese banktoezicht in het eurogebied: het Single Supervisory Mechanism (SSM). In korte tijd is bij de ECB een nieuwe toezichtorganisatie opgezet die direct toezicht houdt op 120 significante banken en indirect op de overige 3200 banken in het eurogebied. Ter voorbereiding op de start van het SSM heeft de ECB een groot onderzoek uitgevoerd naar de soliditeit van banken. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de Nederlandse banken adequaat zijn gekapitaliseerd en voldoende in staat zijn om schokken op te vangen.

DNB blijft een belangrijke speler in het banktoezicht. Het toezicht op de zeven Nederlandse significante banken zal – in samenwerking met en onder verantwoordelijkheid van de ECB – in belangrijke mate worden uitgevoerd door DNB. Daarnaast blijft DNB primair verantwoordelijk voor de uitvoering van het toezicht op de overige Nederlandse banken. Nieuw is dat DNB – via de ECB – mede verantwoordelijk is voor het toezicht op alle banken in het eurogebied. Om goed voorbereid te zijn op de nieuwe werkwijze en verdeling van verantwoordelijkheden binnen het SSM heeft DNB een herinrichting van de toezichtorganisatie doorgevoerd. Daarbij is ook aandacht besteed aan specifieke beleidsterreinen zoals het toezicht op integriteit, waar DNB zelf verantwoordelijk voor blijft. Tevens is de herinrichting van de toezichtorganisatie gebruikt om de span of control binnen de organisatie te verkleinen.

Verzekeraars hebben in 2014 belangrijke stappen gezet in de voorbereiding op Solvency II. Op het gebied van risicobeheer, governance en rapportageverplichtingen heeft de verzekeringssector belangrijke voortgang geboekt op weg naar een meer risicogebaseerd

en toekomstgericht toezichtraamwerk. Daarnaast is in 2014 de veerkracht van Europese verzekeraars in het geval van tegenvallende marktontwikkelingen onderzocht. Hieruit bleek dat de Nederlandse levensverzekeraars die deelnamen aan betreffende stresstest gemiddeld genomen over voldoende kapitaal beschikken. Dat geldt echter niet voor alle Nederlandse verzekeraars op individueel niveau. Dit laat zien dat een langdurige lage rente substantiële uitdagingen met zich meebrengt. Tevens heeft DNB in het afgelopen jaar een verkenning gepubliceerd van de structurele uitdagingen die van invloed zijn op de toekomst van de verzekeringssector. Op basis hiervan heeft DNB verzekeraars opgeroepen om hun bedrijfsmodel toekomstbestendig te maken door onder andere kostenbesparingen en innovatie.

Ook in de pensioensector is in 2014 noodzakelijke voortgang geboekt om de financiële houdbaarheid van het Nederlandse aanvullend pensioen (tweede pijler) te vergroten. Meest in het oog springend was de overeenstemming over een nieuw financieel toetsingskader (FTK). Ook op het gebied van governance, communicatie en consolidatie in de sector zijn belangrijke veranderingen in gang gezet. Voorbeelden hiervan zijn de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, het wetsvoorstel pensioencommunicatie en het wetsvoorstel voor de introductie van het algemeen pensioenfonds. Tot slot heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met de Nationale Pensioendialoog een brede maatschappelijke discussie gefaciliteerd over meer fundamentele hervormingen in het pensioenstelsel. Doel hierbij is om de kwaliteit van het Nederlandse pensioenstelsel ook op lange termijn te waarborgen.

Net als de wet- en regelgeving is ook het toezicht van DNB voortdurend in ontwikkeling. In 2014 heeft DNB met de Visie op Toezicht 2014-2018 haar toezichtstrategie herijkt. Deze visie bouwt voort op de aanscherpingen in het toezicht van de afgelopen jaren. Op basis van recente ontwikkelingen en ervaringen zijn vier nieuwe ambities toegevoegd: i) DNB wordt een sterke speler binnen het SSM; ii) het toezicht is gebaseerd op scherpe analyse; iii) het toezicht legt meer nadruk op integriteit en iv) het toezicht is transparant waar mogelijk.

In deze ZBO-verantwoording geeft DNB een toelichting op het toezicht op de Nederlandse financiële sector in 2014. In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste ontwikkelingen in het toezicht beschreven. Ten eerste gaat daarbij de aandacht uit naar zowel internationale als nationale beleidsontwikkelingen en de bijdrage van DNB daaraan. Ten tweede komt de toezichtaanpak van DNB aan bod. Onderdeel daarvan is een resultaatmeting. Aan de hand van prestatie-indicatoren worden de effecten van het toezicht van DNB zo concreet mogelijk in kaart gebracht. DNB geeft hiermee invulling aan haar ambitie naar meer transparantie. Ten derde wordt aandacht besteed aan sectoroverstijgende toezichtthema's. Het toezicht op integriteit, dat relevant is bij alle financiële instellingen, komt hierbij nadrukkelijk aan de orde. Vervolgens worden achtereenvolgens de ontwikkelingen en het effect van het toezicht op banken, verzekeraars, pensioenfondsen en overige instellingen besproken. Ook wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen ten aanzien van het macroprudentieel beleid en de zelfstandige taak van de resolutie-autoriteit die vanaf 1 januari 2015 is opgericht binnen DNB. Vanaf dit jaar stuurt het Financieel Expertise Centrum (FEC) een eigen verantwoordingsbrief

8 en vormt het geen apart onderdeel van de verantwoording. In het jaarverslag van DNB wordt ingegaan op de governance en risicobeheersing van DNB.

In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkeling van de kosten en financiering van het toezicht voor 2014 toegelicht, inclusief de (aanvullende) kosten voor het balansonderzoek van de ECB van afgelopen jaar. Tevens wordt een overzicht gegeven van de lopende aansprakelijkstellingen en aansprakelijkheidsprocedures.

2 Resultaten en verantwoording

2.1 Toezicht beleid

9

2014 stond in het teken van de oprichting van het gemeenschappelijke Europese banktoezicht, de ontwikkeling van nieuwe toezichtregimes en de totstandkoming van verschillende wetsvoorstellen. Het toezicht beleid van DNB was daarbij gericht op een adequate voorbereiding op deze hervormingen en een succesvolle overgang naar de nieuwe toezichtregimes.

Europese bankenunie

De oprichting van de Europese bankenunie is een belangrijke stap om het banktoezicht in Europa te versterken en de negatieve spiraal tussen banken en overheden te doorbreken. Het levert een essentiële bijdrage aan het herstel van vertrouwen en stabiliteit in de Europese financiële sector.

De Europese bankenunie bestaat uit drie pijlers. Op 4 november 2014 is de eerste pijler, het gemeenschappelijk Europees banktoezicht (Single Supervisory Mechanism), in werking getreden (zie ook paragraaf 2.2.2). Het SSM houdt direct toezicht op 120 significante banken en indirect op de overige 3200 banken in het eurogebied. De tweede pijler bestaat uit een Europees resolutiemechanisme (Single Resolution Mechanism). Met de nationale implementatie van de Europese richtlijn voor herstel en afwikkeling van banken (Bank Recovery and Resolution Directive) en de oprichting van een Europees resolutiefonds (Single Resolution Fund) kunnen financiële instellingen in problemen op ordentelijke wijze worden afgewikkeld. Paragraaf 2.8 licht deze ontwikkelingen verder toe en gaat nader in op de nieuwe, zelfstandige rol van DNB als nationale resolutie-autoriteit. De derde, nog vorm te geven pijler van de bankenunie betreft een Europees depositogarantiestelsel. Voorstellen hiertoe moeten nog worden ontwikkeld. In 2014 is met herziening van de Europese richtlijn wel een stap gezet naar verdere harmonisatie in Europa.

Inwerkingtreding CRD IV/CRR

In 2014 is de herziene Europese kapitaalregelgeving voor banken en beleggingsondernemingen in werking getreden. Hiermee is in Europees verband invulling gegeven aan de mondiale afspraken over het geharmoniseerde kapitaalraamwerk Bazel III. Met de richtlijn (CRD IV) en de verordening kapitaalvereisten (CRR) is het Single Rulebook binnen de Europese Unie dichterbij gekomen. De nieuwe regelgeving bevat vereisten voor hogere buffers en betere kwaliteit van de solvabiliteit en liquiditeit van banken. Daarnaast bevat het een versterking van het risicobeheer van banken door onder andere aanscherping van risicogewichten en uitbreiding van bijbehorende rapportageverplichtingen.

DNB heeft het ministerie van Financiën ondersteund bij de implementatie van CRD IV in Nederlandse wet- en regelgeving. Daarnaast heeft DNB de nadere regelgeving verder uitgewerkt via herziening van toezichthouderregelingen en het opstellen van binding technical standards in Europees verband. In 2014 heeft DNB de voortgang van de implementatie van CRD IV bij instellingen gemonitord en begeleid op basis van de migratieplannen van de instellingen.

Nadere uitwerking regelgeving Solvency II

De invoering van het nieuwe Europese raamwerk voor verzekeringstoezicht – Solvency II – vindt plaats op 1 januari 2016. DNB acht het van groot belang dat deze versterking naar een meer risicogebaseerd en toekomstgericht toezichtraamwerk zorgvuldig tot stand komt.

Op Europees niveau is het afgelopen jaar belangrijke voortgang geboekt door het uitwerken van de onderliggende regelgeving. Zo is de uitvoeringsverordening door de Europese Commissie afgerond en zijn de eerste set technische standaarden en richtsnoeren reeds door EIOPA opgeleverd. Hierbij heeft DNB zich ingezet voor een toezichtraamwerk dat aansluit op de karakteristieken van de Nederlandse sector, bijvoorbeeld ten aanzien van de behandeling van securitisaties.

Ook op nationaal niveau zijn het afgelopen jaar betekenisvolle stappen gezet in de voorbereiding op Solvency II. Zo is het verzekeringstoezicht in 2014 meer risicogebaseerd en toekomstgericht vormgegeven door de introductie van de eigen risico beoordeling (ERB) en het theoretisch solvabiliteitscriterium (TSC). Daarnaast heeft het ministerie van Financiën, op advies van DNB en na overleg met het Verbond van Verzekeraars, besloten om een gedeelte van de rapportageverplichtingen onder Solvency II reeds met ingang van 2015 verplicht te stellen. Gelijktijdig met deze verplichtstelling komt een aantal van de huidige rapportages te vervallen. Tevens wordt het TSC vervangen ten behoeve van het uiteindelijke resultaat van de solvabiliteitspositie op basis van Solvency II. Dit vormt een belangrijk criterium in de beoordeling van een vvgb-aanvraag voor dividenduitkeringen of andere kapitaalonttrekkingen. Deze stappen dragen bij aan een verantwoorde transitie van de Nederlandse verzekeringssector naar Solvency II.

Tevens heeft DNB in 2014 het ministerie van Financiën geadviseerd bij het opstellen van toezichteisen voor verzekeraars die niet onder Solvency II vallen. Dit zijn veelal kleine schade- en levensverzekeraars evenals alle natura-uitvaartverzekeraars. Voor deze verzekeraars is een op maat toegesneden toezichtregime (Solvency II Basic) ontwikkeld waarin elementen uit de Europese regelgeving met de huidige vereisten worden gecombineerd. Op deze manier worden polishouders ook adequaat beschermd tegen mogelijke solvabiliteitsproblemen bij verzekeraars die niet onder Solvency II vallen.

Publicatie eindrapport Evaluatiecommissie nationalisatie SNS REAAL (ENS)

Op 23 januari 2014 is het eindrapport van de Evaluatiecommissie nationalisatie SNS REAAL gepubliceerd. Eén van de belangrijkste conclusies in het rapport is dat nationalisatie onvermijdelijk was. Het belangrijkste doel – het waarborgen van financiële stabiliteit in Nederland – is gerealiseerd. Dit neemt niet weg dat nationalisatie een ultimum remedium is dat slechts in zeer uitzonderlijke gevallen dient te worden ingezet. Het rapport levert belangrijke inzichten om de hervormingen in het toezicht voort te zetten. DNB neemt het rapport ter harte. De aanbevelingen zijn onder andere meegenomen in de discussie over de veranderingen rond de vormgeving en uitvoering van het bankentoezicht als gevolg van de totstandkoming van de Europese bankenunie en het bijbehorend resolutieregime.

IAIS conferentie

Op 23 en 24 oktober 2014 heeft DNB in Amsterdam de International Association of Insurance Supervisors (IAIS) conferentie georganiseerd. Hiermee heeft DNB het belang van een goede dialoog tussen toezichthouders en verzekeraars onderstreept. Op de conferentie is gesproken over toekomstige ontwikkelingen en uitdagingen in het toezicht op verzekeraars. Hierbij zijn inzichten tussen de sector en toezichthouders uitgewisseld over thema's zoals nieuwe regelgeving met betrekking tot kapitaaleisen, herstel- en resolutieplannen, de lage rente omgeving en nieuwe benaderingen voor corporate governance. Tevens is gesproken over de ontwikkeling van een geharmoniseerd toezichtraamwerk voor verzekeraars op mondiaal niveau met wereldwijde kapitaalstandaarden voor internationaal actieve en systeemrelevante verzekeraars (ComFrame).

Wetsvoorstel FTK en Nationale Pensioendialoog

Het afgelopen jaar is met de afronding van het wetsvoorstel voor een nieuw Financieel Toetsingskader (FTK) een belangrijke stap gezet in het versterken van de financiële houdbaarheid van het tweede pijler pensioen. DNB heeft het ministerie van SZW het afgelopen jaar hierbij geadviseerd om te komen tot een schokbestendig, stabiel en evenwichtig toezichtkader, via bijvoorbeeld regulier overleg, toetsing van regelgeving en het opstellen van adviezen. Voor het herstel en behoud van vertrouwen is het in het bijzonder van belang dat het toezichtkader een evenwichtige verdeling van lusten en lasten tussen verschillende generaties borgt. Het nieuwe FTK draagt hieraan bij en voorziet in het noodzakelijk onderhoud voor het Nederlandse pensioenstelsel.

In 2014 zijn ook de eerste stappen gezet om de maatschappelijke en financiële houdbaarheid van het pensioenstelsel tevens op lange termijn te waarborgen. De staatssecretaris van het ministerie van SZW heeft hiertoe in 2014 de Nationale Pensioendialoog opgestart. DNB heeft hieraan bijgedragen door aandachtspunten bij het huidige stelsel en belangrijke kenmerken van een toekomstbestendig pensioenstelsel te benoemen. Daarnaast is DNB als lid van de SER betrokken bij het adviseren van het ministerie van SZW over de toekomst van het pensioenstelsel. Tevens heeft DNB het ministerie van SZW geadviseerd bij het opstellen van een Hoofdlijnennota ten aanzien van het optimaliseren van het wettelijk kader voor premieovereenkomsten. Evenals in de Nationale Pensioendialoog heeft DNB daarbij gewezen op het belang van transparantie en evenwichtigheid.

Versobering Witteveenkader, wetsvoorstel Pensioencommunicatie en wetsvoorstel APF

Naast de herziening van het FTK heeft het ministerie van SZW in het afgelopen jaar ook belangrijke voortgang geboekt met andere wetgevingstrajecten. DNB is daarbij nauw betrokken geweest.

Ten eerste heeft het kabinet het fiscale kader voor pensioenen (het zogeheten Witteveenkader) beperkt. Het maximale opbouwpercentage is verlaagd en gemaximeerd op 100.000 euro pensioengevend salaris. Het kabinet veronderstelt met dit wetsvoorstel dat pensioenfondsen

die hun opbouw verlagen ook de premie zullen laten dalen. Op verzoek van het ministerie van SZW is DNB in 2014 een onderzoek gestart of sprake is van een evenwichtige premievaststelling voor 2015. Dit onderzoek wordt begin 2015 afgerond. Daarnaast is voor inkomens boven de 100.000 euro een speciaal fiscaal regime gecreëerd voor het zogeheten 'netto pensioen'. DNB heeft het ministerie van SZW geadviseerd over voorwaarden waaronder pensioenfondsen een 'netto pensioenregeling' mogen uitvoeren.

Ten tweede is in 2014 het wetsvoorstel Pensioencommunicatie ingediend. Belangrijk onderdeel hiervan is de ontwikkeling van een Uniforme Rekenmethodiek. Deze biedt een uniforme basis voor pensioenfondsen om koopkrachteffecten en risico's aan deelnemers te communiceren. Door haar betrokkenheid bij dit wetsvoorstel heeft DNB bijgedragen aan het creëren van realistische verwachtingen bij pensioendeelnemers. Als dit wetsvoorstel van kracht is, biedt het DNB als toezichthouder de mogelijkheid om instellingsspecifieke gegevens van pensioenfondsen te publiceren. DNB draagt hiermee bij aan het vergroten van de transparantie en het verbeteren van communicatie door de pensioensector.

Ten derde heeft het ministerie van SZW in 2014 het wetsvoorstel voor het Algemeen Pensioenfonds (APF) ingediend voor parlementaire behandeling. Het APF biedt pensioenfondsen en derde partijen als uitvoeringsorganisaties en verzekeraars de mogelijkheid om verschillende pensioenregelingen uit te voeren. De ambitie is dat zodoende een meer kostenefficiënte en meer professionele pensioenuitvoering wordt gerealiseerd. Omdat een APF een gescheiden administratie ('ringfencing') mag voeren, bestaat tegelijkertijd ruimte voor collectiviteiten om hun eigen identiteit te behouden en een eigen invulling te geven aan solidariteit binnen de pensioenregeling. In 2014 hebben DNB en AFM intensief overleg gevoerd met de ministeries van SZW en Financiën om een – ook vanuit toezichtperspectief – verantwoorde uitwerking van het APF in de Pensioenwet en lagere regelgeving te bewerkstelligen. Hierbij is voorzien dat DNB de verantwoordelijkheid krijgt voor het verstrekken van een vergunning voor het oprichten van een APF. DNB geeft hierbij bijzondere aandacht aan een efficiënt verloop van het vergunningsaanvraagtraject zodat, in lijn met de wens van de pensioen- en verzekeringssector, het APF snel ingezet kan worden als consolidatievehikel.

Herziening IORP-richtlijn

De Europese Commissie heeft verdere stappen gezet in de harmonisatie van het Europese speelveld voor pensioenfondsen. De Europese Pensioenrichtlijn (Institutions for Occupational Retirement Provision; IORP) beoogt grensoverschrijdende activiteiten door pensioenfondsen te bevorderen en biedt daarbij een geharmoniseerd toezichtkader om de belangen van de deelnemers te beschermen. DNB heeft in 2014 de ministeries van SZW en Financiën geadviseerd ten aanzien van de herziening van de IORP-richtlijn. De inspanningen van DNB hebben bijgedragen aan een herzieningsvoorstel dat recht doet aan de specifieke kenmerken van het Nederlandse pensioenstelsel en de nadruk legt op het bevorderen van transparantie en de kwaliteit van governance. De herziening van de IORP-richtlijn bevat geen harmonisatie ten aanzien van het prudentieel toezicht op pensioenfondsen. Op dat terrein is EIOPA bezig

met een verkenning. Daarbij heeft DNB gewezen naar het risicogebaseerde en marktconforme Financieel Toetsingskader (FTK) als 'good practice'.

Regeling integere bedrijfsvoering

Op 1 januari 2015 is de nieuwe Regeling integere bedrijfsvoering (Rib Wtt) voor trustkantoren in werking treden. Deze ministeriële regeling bevat een aanscherping van de vereisten voor trustkantoren ten aanzien van de integere bedrijfsvoering en het cliëntenonderzoek. Trustkantoren moeten onder meer een auditfunctie vormgeven in hun organisatie en een risicoanalyse van de eigen integere bedrijfsvoering maken. Ook zijn de rol en de verplichtingen van de compliance-functie in de regeling versterkt. DNB heeft nadere guidance in de vorm van Q&A's opgesteld om trustkantoren te ondersteunen bij het implementeren van de nieuwe vereisten.

2.2 Toezichtaanpak

DNB is voortdurend op zoek naar mogelijkheden om haar toezichtaanpak te verbeteren zodat zij haar missie zo effectief en efficiënt mogelijk kan realiseren. De speerpunten zoals in 2014 geformuleerd in de Visie op Toezicht 2014-2018 zijn hierbij een belangrijke aanscherping in de toezichtstrategie. De aandacht voor macro-economische risico's in het microprudentieel toezicht vormt een andere belangrijke karakteristiek voor de toezichtaanpak van DNB. Uitgangspunt voor het verbeteren van de toezichtaanpak zijn de interne evaluaties, stakeholderonderzoeken en externe peer reviews waar de kwaliteit van het toezicht van DNB wordt geëvalueerd. DNB heeft in 2014 belangrijke stappen gezet om de kwaliteit van haar eigen functioneren te verantwoorden en ook openbaar te maken. Het meten en extern rapporteren op basis van prestatie-indicatoren is hierbij een belangrijk voorbeeld (zie paragraaf 2.2.3).

2.2.1 Macro-economische risico's

Het vergroten van de weerbaarheid van instellingen tegen macro-economische risico's vormt een belangrijk, integraal onderdeel van het toezicht. Door te kijken naar de macro-economische ontwikkelingen, de samenhang in de sector en de onderlinge verwevenheid van instellingen ontstaat een overkoepelende blik van de sector als geheel. De crisis heeft duidelijk gemaakt dat het betrekken van macro-economische risico's een essentieel onderdeel is van het toezicht. Omgekeerd kunnen instellingsspecifieke ontwikkelingen van waarde zijn bij het tijdig signaleren van macro-economische risico's. DNB profiteert daarbij van de integratie van de toezichthouder met de centrale bank.

DNB beschrijft de belangrijkste macro-economische risico's in het halfjaarlijkse Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS). In 2014 is onder andere aandacht besteed aan de structuur van de financiële sector, de Nederlandse hypotheekportefeuille, de effecten van het monetaire beleid en mogelijke zeepbelvorming op de financiële markten, bancaire rendementen en risico's als

gevolg van cyberdreigingen. Prominente macro-economische risico's, zoals de lage inflatie en steeds verder dalende rente, en sectorbrede ontwikkelingen worden door toezichthouders in het microprudentieel toezicht meegenomen via de beoordeling van het risicoprofiel van de individuele instellingen. Het macroregister biedt daarbij een overzicht van concrete, mogelijke toezichtmaatregelen.

Daarnaast vinden naar aanleiding van geïdentificeerde macro-economische risico's gerichte thema-onderzoeken plaats. In 2014 heeft DNB bijvoorbeeld onderzocht of verzekeraars en pensioenfondsen naar aanleiding van de trendmatige daling van de rente meer risico hebben genomen om de rendementen op hun beleggingsportefeuilles te vergroten (search for yield). Andere macro-economische risico's die DNB in 2014 heeft onderzocht zijn de mogelijke gevolgen van geopolitieke spanningen en de risico's verbonden aan centrale afhandeling van derivaten. Tot slot maken stresstesten een belangrijk onderdeel uit van het vertalen van macro-economische risico's naar mogelijke kwetsbaarheden bij banken en verzekeraars. Vanaf 2015 zullen stresstesten ook bij pensioenfondsen worden toegepast.

2.2.2 Werkwijze en organisatiestructuur

Visie op Toezicht

DNB heeft op 4 maart 2014 de Visie op Toezicht 2014-2018 gepubliceerd. Hiermee heeft DNB de koers uitgezet voor het versterken van de toezichtaanpak en de toezichtorganisatie in de komende jaren. De nieuwe visie bouwt voort op de aanscherpingen in het toezicht van de afgelopen jaren naar aanleiding van de Visie DNB toezicht 2010-2014 en het Plan van Aanpak Cultuurverandering DNB. De lessen uit de crisis die daarin zijn opgenomen, gelden nu nog steeds. Hieraan zijn vier nieuwe speerpunten toegevoegd op basis van ervaringen en ontwikkelingen in de afgelopen jaren: DNB wil een sterke speler zijn in het SSM, de analyses verder aanscherpen, de integriteit in de sector vergroten en meer transparant te zijn.

Sterke speler in het SSM

Het gemeenschappelijke Europese banktoezicht is in korte tijd succesvol tot stand gebracht. De volgende stap is dat het SSM zich moet ontwikkelen tot een slagvaardige toezichthouder waarin de ECB en de nationale toezichtautoriteiten effectief samenwerken en als één organisatie functioneren. DNB wil een sterke partner in het SSM zijn. Dit draagt bij aan het behalen van de eigen toezichtambitie en doelstellingen. Tevens kan DNB hierdoor eigen waardevolle elementen en nationale inzichten beter naar voren brengen. In 2014 zijn belangrijke elementen uit het toezicht van DNB, zoals liquiditeitstoezicht, toezicht op gedrag en cultuur, toezicht op bedrijfsmodellen en strategie, de macro-microkoppeling en toetsingen overgenomen in het toezichthandboek van het SSM. Een verkorte versie van het handboek is op de website van het SSM gepubliceerd.¹ Het is van belang dat deze elementen ook in

1 https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411_en.pdf?404fd6cb61dbde0095c8722d5aff29cd

de praktijk goed tot uiting komen. Daarnaast blijft DNB inzetten op een zo goed mogelijke vertegenwoordiging binnen het SSM. Op basis van de relatieve positie in het eurogebied, bevindt het aantal DNB'ers zich licht onder een overeenkomstige vertegenwoordiging. DNB blijft inzetten op verdere versterking, ook op belangrijke strategische posities.

DNB heeft de organisatie aangepast om beter aan te sluiten op de toezichtorganisatie van de ECB. De bestaande divisie voor het banktoezicht is opgedeeld in drie divisies. Er is een divisie gevormd voor de significante instellingen die direct onder het toezicht van de ECB vallen. Hiertoe behoren ook zeven instellingen uit Nederland. DNB behoudt een belangrijke rol bij de uitoefening van het toezicht op deze zeven Nederlandse banken. Daarnaast is er een bankdivisie opgericht die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het toezicht op de overige Nederlandse banken die niet onder direct toezicht van het SSM vallen. Bij het toezicht op deze instellingen vindt intensieve samenwerking met de ECB plaats over de gezamenlijke procedures en toezichtmethodologie. Door de introductie van het SSM wordt DNB – via de ECB – mede verantwoordelijk voor het toezicht op alle banken in het eurogebied. Ten derde is een aparte divisie opgericht voor on-site toezicht bij banken. In deze voor DNB relatief nieuwe vorm van toezicht doet DNB bij de instellingen ter plaatse onderzoek naar specifieke risicogebieden en gerichte onderzoeken naar de waardering en beheer van bepaalde kredietportefeuilles.

DNB heeft extra capaciteit vrijgemaakt om aan de vereisten van het SSM te kunnen voldoen. Dit is deels gerealiseerd door herprioritering binnen het toezicht. Daarnaast heeft de minister van Financiën voor 2015 een aanvullend budget van EUR 5 miljoen toegezegd.

Scherpe analyse

In de afgelopen jaren heeft DNB haar toezicht geïntensiveerd. In 2014 is hier opvolging aan gegeven door een evaluatie van de kwaliteit van de risicoanalyse en risicomitigatie. De lessen brengt DNB in praktijk door het ontwikkelen van interne controles, meer aandacht voor resultaat en effectmeting en het aanscherpen van interne werkafspraken.

Het SSM heeft een extra impuls gegeven aan de aanscherping van het toezicht. De on-site onderzoeken stellen hoge eisen aan de analyse binnen de organisatie en de kwaliteit en beschikbaarheid van gegevens. De diepgravende onderzoeken en het uitbreiden en verbeteren van datarapportages versterkt de aanwezige kennis en informatie binnen DNB.

Ook organiseert DNB veelvuldig interactie met de financiële sector om goed inzicht te blijven houden in nieuwe, relevante ontwikkelingen en te discussiëren over de ontwikkeling en implementatie van nieuwe regelgeving. Dit gebeurt onder andere in de vorm van seminars, presentaties, discussies, workshops en rondetafelbijeenkomsten. Prominente voorbeelden zijn de Verzekeringsmiddag en het Pensioenseminar die DNB het afgelopen jaar heeft georganiseerd. Ook hebben verschillende sessies met de banken plaatsgevonden ter voorbereiding op het Europees toezicht en de uitvoering van de comprehensive assessment.

Verder heeft een verkleining van afdelingen plaatsgevonden. Door een kleinere span of control van het management ontstaat meer ruimte voor begeleiding van medewerkers en het aanscherpen van de toezichtanalyse.

Alert op integriteit

Integriteit is een belangrijke voorwaarde voor het behoud en herstel van vertrouwen in de financiële sector. DNB heeft het afgelopen jaar haar integriteitstoezicht aangepast op basis van een nieuwe overkoepelende strategie, waarbij capaciteit beschikbaar is gemaakt voor onderzoek naar integriteitsschendingen, risicoanalyse en informatie-uitwisseling.

Meer aandacht voor integriteitstoezicht leidt tot betere identificatie van risico's. Een belangrijk middel hiertoe is een reguliere incidentrapportage waarbij signalen eerder worden geconstateerd en sneller een overkoepelend beeld tot stand komt. DNB heeft in 2014 verschillende thema-onderzoeken uitgevoerd op het gebied van integriteit (zie ook paragraaf 2.3). De uitkomsten en belangrijkste bevindingen zijn richting de instellingen en de sector gecommuniceerd, aangevuld met aanbevelingen om het integriteitsbeleid te versterken. De informatie-uitwisseling binnen DNB en de samenwerking binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC) is verder versterkt.

Transparantie

DNB streeft naar zo veel mogelijk transparantie over haar toezicht. Dit past bij de maatschappelijke rol en verantwoordelijkheid die DNB heeft. Daarnaast vormt transparantie over onder toezicht staande instellingen een krachtig middel om de disciplinerende werking van het toezicht te vergroten.

DNB heeft verschillende publicaties naar buiten gebracht over het toezichtbeleid, de toezichtaanpak, het functioneren van DNB en over de belangrijkste toezichtbevindingen. In de begroting en verantwoording staat de jaarlijkse planning van doelstellingen, activiteiten en beoogde resultaten beschreven. Sinds 2013 rapporteert DNB daarbij ook over de gehanteerde prestatie-indicatoren en bijbehorende streefwaarden.

Verschillende (externe) partijen voeren regelmatig een onafhankelijke beoordeling uit van de effectiviteit van het toezicht van DNB. De interne beoordeling vindt plaats door de Raad van Commissarissen die sinds 2012 een verbreding van haar mandaat heeft gekregen. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapporten gepubliceerd van externe onderzoeken van de Evaluatiecommissie SNS REAAL, de Autoriteit Consument en Markt en een beoordeling van de Financial Stability Board.

DNB geeft een toelichting op haar bevindingen in belangrijke toezichtdossiers via brieven of andere gerichte publicaties, zoals een DNBulletin of de sectorspecifieke nieuwsbrieven. Een uniek voorbeeld van transparantie is de comprehensive assessment van de ECB, waarbij gedetailleerde gegevens zijn gepubliceerd over de uitkomsten van de asset quality

review en stresstest. Verder overlegt DNB met de NVB en de betrokken banken over publicatie van instellings specifieke gegevens op de website van DNB. In de jaarlijkse wetgevingsbrief heeft DNB ook om aanpassing van het wettelijk kader verzocht. Publicatie van deze kerngegevens kan de transparantie vergroten zonder dat dit de soliditeit van betreffende instellingen onder druk hoeft te zetten.

Kostenbeheersing toezicht

DNB streeft naar een zo efficiënt mogelijke uitvoering van het toezicht. In de planning & control cyclus wordt een verbinding gelegd tussen de strategische en operationele doelstellingen en de daarvoor gemaakte kosten. Door een zorgvuldig en sober beleid te voeren waarbij kritisch naar de kosten wordt gekeken, is DNB erin geslaagd om het afgelopen, druk bezette jaar binnen de kaders van de reguliere begroting te blijven. Ook de comprehensive assessment is ruim binnen het geraamde budget uitgevoerd.

Kwaliteitsbewaking toezicht

De afdeling Risicomanagement toezicht (RMT) coördineert vanuit haar tweedelijnsrol het beheer van de toezichtprocessen, de toezichtaanpak en het kwaliteitsraamwerk. In die rol houdt RMT de organisatie een spiegel voor om te zorgen dat het toezicht zichzelf constant verbetert. Hiertoe vindt twee keer per jaar een kwaliteitsmeting plaats. Deze metingen worden ingezet om de effectiviteit van het toezicht en het toezichtproces verder te vergroten. Uit de kwaliteitsmeting in de tweede helft van 2014 kwam naar voren dat de belangrijkste uitdaging in het toezicht is om te sturen op het daadwerkelijke effect dat DNB wil bereiken. Dit vormt een belangrijk onderdeel van de permanente educatie voor toezichthouders en het management van toezicht. Dit wordt onder andere vorm gegeven door de DNB Academie die de ontwikkeling van medewerkers en opleidingen coördineert.

Verder heeft RMT de bevindingen geanalyseerd van verschillende zelfevaluaties van toezichtprocessen die door DNB worden uitgevoerd. Hieruit bleek dat toezichtbesluiten vooral verbeterd kunnen worden door verstoringen in de oordeelsvorming en toezichtaanpak (zogenoemde biases) zo veel mogelijk te voorkomen. Mogelijke biases in het toezicht zijn de neiging om het oordeel te veel te baseren op bepaalde referentiewaarden (het anchoring effect), de neiging om de impact van een gebeurtenis te overschatten (impact bias) en de neiging om problemen vooral te zoeken bij bekende in plaats van onbekende risico's (ambiguity aversion)

Daarnaast heeft RMT in 2014 evaluaties gedaan van de macro-micro koppeling en van het proces van het verlenen van verklaringen van geen bezwaar (vvgb). Uit de evaluatie van de macro-micro koppeling bleek dat DNB effect heeft bereikt ten aanzien van het verkleinen van verschillende macro-economische risico's (bijv. fundingrisico banken) en dat DNB goed is in het identificeren van macro-economische risico's. DNB kan echter nog meer ervaring opdoen met het inzetten van verschillende instrumenten om effectiever macro-economische risico's te mitigeren. Uit de evaluatie van het vvgb-proces blijkt dat DNB vvgb aanvragen meer dan

voorheen materieel en economisch beoordeelt. Het proces kan nog verder worden verbeterd door de gepresenteerde informatie van de aanvrager actiever te verifiëren en de instelling meer uit te dagen om bevindingen duidelijker te onderbouwen.

Interventie en handhaving

Het expertisecentrum Interventie en handhaving (ECIH) treedt op in complexe situaties waarin sprake is van niet-normconform handelen of prudentiële zorgen. In 2014 heeft ECIH veel aandacht besteed aan enkele onder toezicht staande ondernemingen waar, zonder nadere maatregelen, het (zelfstandig) voortbestaan op langere termijn niet gegarandeerd kon

Box 1 interventie en handhaving: coördinatie ECIH

ECIH voert de regie bij het opleggen van formele maatregelen. Dit betreft vooral het geven van een aanwijzing om een bepaalde gedragslijn te volgen, het opleggen van een dwangsom vanwege het overtreden van wettelijke bepalingen of het opleggen van een bestuurlijke boete vanwege bijvoorbeeld het overschrijden van wettelijke termijnen voor het aanleveren van informatie.

In december 2014 is via een persbericht van Delta Lloyd bekend geworden dat DNB een boete ter hoogte van 22,8 miljoen euro heeft opgelegd aan Delta Lloyd naar aanleiding van een onderzoek naar de bedrijfsvoering en dat DNB een aanwijzing heeft gegeven tot heenzending van de CFO. De voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam heeft bepaald dat het besluit inzake de aan Delta Lloyd Leven N.V. (Delta Lloyd) opgelegde boete voorlopig niet openbaar gemaakt mag worden. Over individuele bestuurders kan DNB geen mededelingen doen.

worden. In overleg met de betreffende financiële instellingen is ingezet op het versterken van de levensvatbaarheid, een overname of een ordentelijke afwikkeling. Daarnaast zijn naar aanleiding van incidenten bij onder toezicht staande instellingen nadere onderzoeken geïnitieerd of formele maatregelen opgelegd. Verder is ECIH in 2014 betrokken geweest bij diverse onderzoeken in het kader van naleving van sanctieregelgeving en klantintegriteit/customer due diligence. In veel gevallen zijn handhavingsplannen uitgevoerd en worden de vastgestelde tekortkomingen en overtredingen beëindigd. Bij zwaardere gevallen is een formele maatregel ingezet om dat doel te bereiken.

Toetsingen van beleidsbepalers

Om de kwaliteit van het bestuur in de financiële sector – en daarmee het vertrouwen – te waarborgen, toetst DNB de geschiktheid en betrouwbaarheid van beleidsbepalers. In 2014 zijn

1737 toetsingen uitgevoerd. Dit is ruim 40% meer dan in 2013. Deze toename is mede het gevolg van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen, waardoor ruim 600 nieuwe bestuurders, interne toezichthouders en andere beleidsbepalers zijn voorgedragen. Daarnaast vindt er nog een inhaalslag plaats voor zittende commissarissen in andere sectoren die sinds 1 juli 2012 onder de geschiktheidseis vallen en voor 1 januari 2016 moeten zijn getoetst. Daarnaast voerde DNB diverse hertoetsingen uit. Ruim de helft daarvan vond plaats in de trustsector, vaak als gevolg van negatieve uitkomsten van een onderzoek naar navolging van wet- en regelgeving of andere concrete aanleidingen.

In totaal zijn 87% van de voorgedragen kandidaten goedgekeurd. In 13% van de gevallen keurde DNB de aanvraag af met een negatief formeel besluit of werd de aanvraag ingetrokken voordat DNB hiertoe overging.

Er zijn diverse redenen waarom kandidaten geen goedkeuring ontvangen. Een belangrijke reden voor aftoetsing is dat kandidaten onvoldoende zijn voorbereid op de functie en zich onvoldoende hebben verdiept in hun specifieke taken of in de betrokken instelling. Er blijkt dan een tekort aan kennis, ervaring of competenties om de functie te kunnen uitoefenen. Dit geldt ook voor zittende commissarissen die voor het eerst op geschiktheid worden getoetst en al jarenlang toezicht houden op de instelling, maar zich onvoldoende verdiept hebben in de kern van de problematiek die op dat moment speelt. Verder zijn er kandidaten die onvoldoende kennis hebben van de relevante regelgeving. Dit betekent overigens niet dat een kandidaat niet van buiten de sector mag komen. Een frisse blik kan juist een positieve bijdrage vormen. DNB verwacht wel dat kandidaten over relevante kennis beschikken van de sector en de instelling. Tot slot ziet DNB ook regelmatig een tekort aan competenties, zoals verantwoordelijkheidsgevoel, oordeelsvorming of onafhankelijkheid.

Bij het oordeel van DNB over de geschiktheid van de kandidaat speelt, naast de individuele geschiktheid van de kandidaat, de samenstelling en de kwaliteit van het collectief een belangrijke rol. De geschiktheidsmatrix die de instellingen bij de toetsing moeten aanleveren, geeft een overzicht van de kennis en de ervaring binnen het bestuur of de raad van commissarissen (RvC). Een nieuw lid moet bestaande hiaten binnen de groep in kennis of ervaring kunnen invullen. Ook tekort aan diversiteit in het collectief, bijvoorbeeld in leeftijd of achtergrond, kan een rol spelen bij afwijzing.

Een aftoetsing vindt pas plaats nadat een zorgvuldig onderzoek en proces heeft plaatsgevonden. Ook vinden in complexe gevallen en bij twijfel meerdere gesprekken plaats op verschillende niveaus binnen DNB. Alleen na een brede en zorgvuldige afweging wordt overgegaan tot een aftoetsing. Nadat DNB een besluit heeft genomen kunnen hiertegen de gebruikelijke rechtsmiddelen worden ingezet.

DNB onderhoudt intensief contact met de sector over toetsingen, via onder andere presentaties en ronde tafelbijeenkomsten, ter voorbereiding op aankomende voordrachten. DNB ziet de

20

laatste maanden dat instellingen de kandidaten steeds zorgvuldiger werven en hen beter voorbereiden op de functie en het toetsingsgesprek. Daardoor neemt het aantal geschikte kandidaten toe, met als resultaat een verbetering van de kwaliteit van bestuur en intern toezicht. Zo dragen toetsingen bij aan integere financiële instellingen en financiële stabiliteit.

2.2.3 Resultaatmeting

DNB heeft een monitoringsproces ontwikkeld op basis van zogenoemde prestatie-indicatoren om de effecten van het toezicht te kunnen meten. Deze effectmeting levert een bijdrage aan de voortdurende versterking van het toezicht. Deze indicatoren bieden een concreet beeld van beoogde resultaten. Hoewel dit nooit een volledig overzicht kan geven van de effectiviteit van het toezicht en er altijd rekening gehouden moet worden met methodologische beperkingen, biedt deze wijze van effectmeting een goed uitgangspunt om de relevante uitkomsten en ontwikkelingen te bespreken en toe te lichten.

Ter ondersteuning van het streven naar meer transparantie in het toezicht, rapporteert DNB voortaan in de ZBO-begroting en -verantwoording over deze prestatie-indicatoren. Het overzicht op pagina's 4 en 5 laat de belangrijkste resultaten zien over het afgelopen jaar.

De ambitie dat financiële instellingen aan hun verplichtingen kunnen voldoen is veruit het meest zwaarwegend. Een belangrijk resultaat in het afgelopen jaar is dan ook dat zich geen faillissementen hebben voorgedaan. Binnen de pensioensector was in 2014 wel sprake van kortingen. In totaal hebben 30 pensioenfondsen een korting van gemiddeld 0,84% moeten doorvoeren. De korting was hiermee gemiddeld lager dan in 2013 en raakte een kleiner aantal deelnemers.

De financiële sector bevindt zich nog altijd in een periode van herstel en een kwetsbare macro-economische omgeving. Dit is een belangrijke reden dat de indicator die voorschrijft dat instellingen niet langer dan een half jaar binnen een urgent toezichtregime vallen, niet volledig is gerealiseerd. DNB is nog altijd alert op mogelijke (macro-economische) risico's en houdt intensief toezicht, waarbij instellingen niet te snel worden teruggezet naar een minder indringend toezichtregime.

De indicatoren tonen aan dat de effectiviteit van het toezicht van DNB zich in de goede richting ontwikkelt. De internationale beoordelingen van het toezicht zijn zeer goed, zoals ook blijkt uit het vorig jaar gepubliceerde rapport van de FSF. Ook blijkt de poortwachtersfunctie van DNB in de afgelopen twee jaar goed te hebben gefunctioneerd. De reputatie van DNB is het afgelopen jaar verder verbeterd. De ontwikkeling van deze indicator kent soms een wat wisselvallig verloop en is mede afhankelijk van specifieke ontwikkelingen in een bepaald kwartaal. Het onderliggende beeld laat echter duidelijk zien dat het vertrouwen in DNB zich herstelt.

DNB hecht er aan om de kosten van het toezicht te beheersen. Mede op verzoek van de onder toezicht staande instellingen, is daarom een specifieke indicator opgenomen die het kostenbewustzijn bevordert en een weergave vormt van de efficiëntie in het toezicht. Door een zorgvuldig en sober beleid te voeren waarbij kritisch naar de kosten wordt gekeken, is DNB erin geslaagd om het afgelopen, druk bezette jaar binnen de kaders van de begroting te blijven.

Stakeholderonderzoek

Om lessen te trekken over de kwaliteit van het toezicht is DNB in 2013 begonnen met een jaarlijks stakeholderonderzoek. Hierbij worden door middel van een anonieme enquête de onder toezicht staande instellingen gevraagd naar hun oordeel over de belangrijkste aspecten in het toezicht en het functioneren van DNB. Dit onderzoek wordt door een onafhankelijk externe partij uitgevoerd. Het beeld dat daaruit naar voren komt, wordt aangevuld met verdiepende gesprekken met bestuurders van verschillende instellingen en brancheorganisaties. Deze gesprekken voert DNB zelf. Het stakeholderonderzoek biedt DNB een unieke mogelijkheid om inzicht te krijgen in de wijze waarop de sector tegen DNB aan kijkt en de mogelijkheden om de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht verder te verbeteren.

Het stakeholderonderzoek 2014 bevestigt het eerdere beeld dat het toezicht in de afgelopen jaren indringender en vasthoudender is geworden. Daarnaast komen positieve scores naar voren over het kennisniveau van DNB en de alertheid op het gebied van integriteit. Verder valt op dat de sector goed op de hoogte is van de strategie, toezichtaanpak en de prioriteiten van DNB die in het document Visie op Toezicht 2014-2018 zijn opgenomen. Tegelijkertijd komen ook enkele aandachtspunten naar voren. Zo kan DNB de communicatie met de betrokken instellingen verbeteren en geven instellingen aan dat DNB haar risicoanalyses beter kan prioriteren.

De uitkomsten van het stakeholderonderzoek worden besproken in de Toezichtraad en met de Raad van Commissarissen van DNB. De bevindingen worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van het toezicht. De voortgang wordt getoetst in het stakeholderonderzoek van komend jaar.

FSB peer review

In 2014 heeft de Financial Stability Board (FSB) een peer review onderzoek uitgevoerd naar het toezicht van DNB. Deze FSB peer review maakt onderdeel uit van internationale afspraken om de kwaliteit van het toezicht onderling te beoordelen en te bevorderen. Het onderzoek laat zien welke vorderingen Nederland heeft gemaakt ten aanzien van de aanbevelingen uit het IMF FSAP-onderzoek uit juni 2011, waarin het IMF concludeerde dat het toezicht in Nederland in hoge mate voldoet aan de internationale standaarden.

Het FSB-onderzoek uit 2014 bevestigt dit beeld en constateert dat er sindsdien ook veel verbeteringen zijn doorgevoerd, waarmee follow-up is gegeven aan bijna alle aanbevelingen van het IMF. Het rapport constateert daarbij dat Nederland zich in de kopgroep bevindt bij het

22 implementeren van de internationale hervormingsagenda. Het rapport van de FSB is openbaar.² De aanbevelingen van het FSB zal DNB benutten bij het verder versterken van het toezicht.

De FSB heeft vooral gekeken naar de ontwikkelingen ten aanzien van macroprudentieel beleid en crisismanagement.

Bij het onderwerp macroprudentieel raamwerk constateert de FSB dat belangrijke stappen zijn gezet met het toekennen van macroprudentiële autoriteit aan DNB en de oprichting van het Financieel Stabiliteitscomité (FSC). De FSB doet daarbij nuttige aanbevelingen om het functioneren van het FSC verder te versterken. Verder roept de FSB op om nader onderzoek te doen naar nadere stappen met betrekking tot de huizenmarkt ook na 2018. Het FSC is met een dergelijk onderzoek gestart.

Bij het onderdeel crisismanagement en resolutie komt het FSB-rapport tot de aanbeveling om de Europese herstel- en resolutierichtlijn (BRRD) en de depositogarantierichtlijn zo snel mogelijk in nationale regelgeving om te zetten. De implementatie hiervan is gestart. Daarnaast verwelkomt de FSB de afspraken over de oprichting van de aparte resolutie-autoriteit. De FSB benadrukt het belang van operationele onafhankelijkheid en duidelijkheid over de verschillende rollen en bevoegdheden van DNB. Met de oprichting en vormgeving van de resolutie-autoriteit binnen DNB wordt hier invulling aan gegeven (zie ook paragraaf 2.8).

2.3 Sectoroverstijgende toezichtthema's

Thematisch onderzoek vormt een belangrijk onderdeel van het toezicht van DNB. In deze paragraaf worden de sectoroverstijgende toezichtthema's besproken. Deze hebben betrekking op belangrijke cross-sectorale aspecten, zoals gedrag en cultuur, integriteit, cross-sectorale regelgeving, informatiebeveiliging en ICT. De resultaten van de sectorspecifieke onderzoeken worden toegelicht in de hiernavolgende paragrafen die ingaan op de ontwikkelingen per sector.

Gedrag en cultuur

DNB heeft in 2014 meerdere onderzoeken gedaan bij financiële instellingen waar substantiële risico's op het gebied van gedrag en cultuur zijn geconstateerd. De focus daarbij ligt op de oorzaak van langlopende toezichtproblemen. Zo kan bijvoorbeeld een sterke mate van 'groupthink' in een bestuur doorwerken in onevenwichtige besluitvorming. DNB heeft onderzoek gedaan naar board-effectiveness, besluitvorming en groepsdynamiek. Naar aanleiding van de bevindingen hebben instellingen concrete verbeteringen doorgevoerd ter beperking van risico's op het gebied van gedrag en cultuur. Hiermee heeft DNB haar eerder ingezette lijn van effectieve beïnvloeding van gedrag en cultuur in de financiële sector verder doorgezet. DNB loopt hiermee voorop in de internationale trend waarin het belang van

2 www.financialstabilityboard.org/2014/11/fsb-completes-peer-review-of-the-netherlands/

toezicht op gedrag en cultuur steeds nadrukkelijker wordt onderkend. DNB heeft in 2013 en 2014 in samenwerking met de AFM onderzoek uitgevoerd naar het verandervermogen bij banken en verzekeraars. Hieruit blijkt dat banken en verzekeraars maatregelen hebben getroffen om hun vermogen te vergroten om belangrijke veranderprogramma's uit te voeren en in te spelen op nieuwe veranderingen.

Manipulatie benchmarks

DNB heeft in 2014 bijgedragen aan een betere beheersing door financiële instellingen van integriteitsrisico's die voortvloeien uit hun betrokkenheid bij de totstandkoming van (internationale) prijszettingsmechanismen. Een eerste stap hierbij was het, in samenwerking met de AFM, creëren van een beter overzicht van de betrokkenheid van financiële instellingen bij de totstandkoming en toepassing van deze zogeheten benchmarks. Tevens is onderzocht welke integriteitsrisico's daarbij naar voren komen en wat de kwaliteit is van bijbehorende beheersmaatregelen van financiële instellingen. Het effect van dit onderzoek is dat het bewustzijn binnen de sector van betreffende integriteitsrisico's is vergroot. Dit heeft ertoe geleid dat financiële instellingen inmiddels explicieter de risico's ten aanzien van hun betrokkenheid bij benchmarks in kaart brengen en bezig zijn hun beheersomgeving op orde te brengen. DNB en AFM zien de komende periode erop toe dat deze verbeteringen ook daadwerkelijk en met prioriteit worden gerealiseerd. Een brochure van beide toezichthouders met goede voorbeelden zal begin 2015 beschikbaar komen.

Corruptie

In 2014 heeft DNB cross-sectoraal onderzoek gedaan naar het voorkomen van corruptie. Dit is een belangrijke aspect in het streven naar een integere financiële sector. In betreffend onderzoek was de focus gericht op de identificatie en beheersing van risico's bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen die potentieel een verhoogde kwetsbaarheid op dit gebied kennen. Een van de resultaten was dat verschillende pensioenfondsbesturen onvoldoende zicht hebben op de hoofd- en nevenfuncties van beleidsbepalers alsmede privébelangen van deze functionarissen. Dit kan leiden tot onzuivere besluitvorming. Door middel van 'good practices' heeft DNB de verschillende sectoren gewezen op verschillende aangrijpingspunten om het risico van corruptie te verkleinen.³ Dit betreft onder andere richtlijnen voor een integere en beheerste bedrijfsvoering en mogelijke procedures en maatregelen gericht op een actieve beheersing van het zogeheten third party risk. Laatstgenoemd risico heeft betrekking op corruptie door derde partijen met wie of via wie instellingen zaken doen. Tevens heeft DNB karakteristieken geschetst van een bedrijfscultuur gericht op een expliciete afkeuring en voorkoming van corruptie. Verschillende financiële instellingen hebben hun beleid aangescherpt om betreffende risico's daadwerkelijk beter te beheersen.

Transacties met hoog-risico-landen

Financiële instellingen hebben een wettelijke taak om proactief bij te dragen aan de

³ <http://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2014/dnb308952.jsp>

bestrijding van risico's die verbonden zijn met financiële criminaliteit. Dit geldt vooral als zaken worden gedaan met landen met een hoog risico op het terrein van witwassen en terrorismefinanciering. Wanneer instellingen niet aan de vereisten voldoen ter bestrijding van financieel-economische criminaliteit, dan kan dit tot grote financiële gevolgen en reputatieschade leiden.

In 2014 heeft DNB onderzoek gedaan naar de activiteiten van instellingen met verhoogd risico om te maken te krijgen met witwassen. DNB heeft verschillende instellingen onderzocht en gekeken naar de naleving van de regelgeving, de risico-identificatie en het risicobeheersingsproces. Hieruit zijn bevindingen naar voren gekomen die erop wijzen dat de risicobeheersing nog niet overal voldoende adequaat is. De resultaten zijn in een rapportage aan de betrokken instellingen teruggekoppeld. Daarbij zijn afspraken gemaakt om het beheer te verbeteren. DNB monitort deze afspraken.

[Toezicht BES-eilanden](#)

Sinds de staatskundige hervormingen van 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba – ook wel de BES-eilanden genoemd – openbare lichamen binnen het Nederlandse staatsbestel. DNB houdt toezicht op de financiële instellingen op deze eilanden. De nadruk ligt hierbij op integriteitstoezicht. In 2014 heeft DNB verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de identificatie en beheersing van clientintegriteitsrisico's door banken en verzekeraars. Ook zijn twee financiële ondernemingen in de BES meegenomen in het themaonderzoek naar de identificatie en beheersing van het corruptierisico dat DNB in 2014 heeft uitgevoerd. Daarnaast heeft DNB de nodige capaciteit ingezet voor samenwerking en informatiedeling met de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) en de Centrale Bank van Aruba (CBA), gegeven het belang van een goede samenwerking voor het BES-toezicht. Met de CBA is onlangs een Memorandum of Understanding (MoU) afgesloten, waarmee de samenwerking nu ook formeel geregeld is. In oktober vond op Curaçao een seminar aangaande actuele toezichtonderwerpen plaats waaraan toezichthouders van de CBCS, CBA, AFM en DNB deelnamen. Aansluitend op dit seminar vond een college of supervisors plaats betreffende een onder toezicht staande instelling die in heel Caribisch Nederland actief is.

[European Market Infrastructure Regulation \(EMIR\)](#)

Derivatencontracten die buiten een gereguleerde markt om en direct tussen twee partijen worden gesloten (zogenoemde over-the-counter transacties) zorgen voor een complex en ondoorzichtig web van onderlinge afhankelijkheden tussen financiële partijen. Dit brengt mogelijke risico's met zich mee voor de financiële stabiliteit. In de G20 zijn daarom internationale afspraken gemaakt om de OTC-derivatenmarkt transparanter en veiliger te maken. In de EU zijn deze afspraken geïmplementeerd via de European Market Infrastructure Regulation (EMIR). Deze verordening bevat afspraken over centrale afwikkeling van aangewezen OTC-derivaten, centrale registratie van transacties en risicomitigerende maatregelen.

In 2014 heeft DNB een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van EMIR.

Er heeft een risicoanalyse plaatsgevonden naar de gevolgen voor onderpand-, liquiditeit- en kapitaalbehoeften van banken, pensioenfondsen en verzekeraars en naar juridische en operationele complicaties. De analyse heeft plaatsgevonden aan de hand van desk research, interviews met instellingen en een rondetafelgesprek met experts en vertegenwoordigers uit de sector. Door dit onderzoek heeft DNB goed inzicht in de belangrijkste gevolgen en risico's van EMIR.

De uitkomsten van de impactanalyse zijn opgenomen in interne beoordelingskaders en geïntegreerd in de toezichtaanpak van DNB. De impact van EMIR is ook kenbaar gemaakt via interne training aan DNB medewerkers. Ten behoeve van de instellingen is een aandachtspuntenlijst opgesteld en gepubliceerd op de website van DNB.⁴ Mede als gevolg van dit thema-onderzoek is er meer aandacht voor de regelgeving en impact van EMIR. DNB heeft instellingen gevraagd om adequaat op deze ontwikkeling in te spelen en de door DNB gepubliceerde aandachtspunten hierbij te gebruiken.

Complexe ICT-omgevingen

Als gevolg van complexe ICT-omgevingen kunnen zich verstoringen in de dienstverlening van financiële instellingen voordoen. Ook in het afgelopen jaar hebben zich incidenten voorgedaan. De risico's van dergelijke verstoringen kunnen tot problemen in de bedrijfsvoering leiden. DNB voert daarom sinds enkele jaren structureel onderzoek uit naar de complexiteit van ICT-omgevingen bij financiële instellingen. Het verminderen van de complexiteit van systemen kan de bedrijfsvoering en de kwaliteit van datarapportages verbeteren. Bovendien biedt het instellingen de mogelijkheid om kosten te verminderen en zich beter aan te passen aan technologische ontwikkelingen.

In 2014 heeft DNB een beoordelingskader ontwikkeld om de complexiteit van de ICT-omgeving te kunnen identificeren en de beheersing te beoordelen. Dit beoordelingskader is onder andere ontwikkeld op basis van bevindingen uit eerdere onderzoeken. In het afgelopen jaar zijn pilots uitgevoerd om dit beoordelingskader op bruikbaarheid te toetsen. Deze pilots zijn uitgevoerd bij verschillende instellingen met onderscheid in de aard en omvang van de instelling en verschillende mogelijke scenario's. Het beoordelingskader is nu zodanig gereed dat het gebruikt kan worden voor gerichte onderzoeken bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen naar de beheersing van de complexiteit.

Informatiebeveiliging en cybercrime

Ook in 2014 heeft DNB veel aandacht besteed aan het verbeteren van de informatiebeveiliging bij financiële instellingen en het voorkomen van computercriminaliteit (cybercrime).

In het afgelopen jaar zijn 25 onderzoeken uitgevoerd bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen om de informatiebeveiliging te toetsen. Dit onderzoek is gebaseerd op het beoordelingskader

---

4 http://www.dnb.nl/en/binaries/Aandachtspunten_tcm47-313702.pdf

dat DNB heeft ontwikkeld en dat beschikbaar is via Open Boek Toezicht op de website van DNB.⁵ De resultaten zijn met de instellingen gedeeld. Ook heeft DNB een benchmarkanalyse uitgevoerd om sectorbrede ontwikkelingen in kaart te brengen.

Er is in de afgelopen jaren veel vooruitgang geboekt. Instellingen zijn zich bewust van het belang van informatiebeveiliging en hebben verbeteringen aangebracht in hun beheersingsproces. Dreigingen als gevolg van cybercrime nemen echter toe en de in aanvallen gebruikte technieken worden steeds geavanceerder. DNB zal daarom ook in de komende jaren onderzoek blijven doen naar de informatiebeveiliging bij financiële instellingen en de gestelde eisen daarbij verder verhogen.

2.4 Sectorspecifiek: banken (kosten regulier toezicht: EUR 53,23 miljoen)

2.4.1 Ontwikkelingen in de sector

Het operationeel bedrijfsresultaat van de banken is licht toegenomen. De totale baten zijn in het afgelopen jaar iets hoger uitgekomen, maar daar staat ook een kleine stijging van de bedrijfslasten tegenover. De sector bevindt zich dan ook nog altijd in een uitdagende omgeving. Banken zullen de nadruk moeten blijven leggen op kostenbesparingen waar de instellingen ook al langere tijd mee bezig zijn. De nettowinst bij banken is het afgelopen jaar afgenomen. Dit komt vooral door incidentele, niet-operationele factoren die het gevolg zijn van noodzakelijke afwaarderingen bij het afstoten van bedrijfsactiviteiten. Onderliggend is de totale omvang van de activa nagenoeg gelijk gebleven. Daarmee lijkt de trend van een krimpende sector tot stilstand te zijn gekomen. De bankensector kent nu een omvang van 370% BBP, waar tot kort voor de crisis de bankensector nog een omvang van bijna 550% kende. Ook de samenstelling van de activa is verder verbeterd, zoals blijkt uit een daling van de risicogewogen activa.

In de Visie op Toezicht 2014-2018 heeft DNB drie specifieke uitdagingen voor de sector geformuleerd: herstel van vertrouwen, het verbeteren van de financiële weerbaarheid en het verminderen van complexiteit. Voor het herstel van vertrouwen geldt dat dit tot uiting komt in het vergroten van de transparantie en versterken van de integriteit, wat belangrijke prioriteiten zijn in het toezicht. Verder geldt dat de financiële weerbaarheid in 2014 is toegenomen. Als gevolg van het voorzichtig economisch herstel zijn de benodigde toevoegingen aan de voorzieningen iets afgenomen. ING is in staat gebleken om het laatste deel van de overheidssteun terug te betalen. Tezamen met de aflossing door NIBC zijn de laatste garanties die de Nederlandse overheid heeft afgegeven op de financiering van financiële instellingen komen te vervallen. De daling van de risicogewogen activa in combinatie met een toename

⁵ www.toezicht.dnb.nl/3/50-203304.jsp

Tabel 2.1 Kerncijfers Banken

EUR miljard*

	2010	2011	2012	2013	2014***
Totaal baten	50,4	51,4	45,4	43,4	45,2
- Netto rentebaten	33,1	32,9	31,0	31,4	32,5
- Netto provisiebaten	10,4	9,5	7,4	7,6	7,7
- Opbrengst uit effecten en deelnemingen	0,8	0,4	0,6	-0,2	-0,3
- Resultaat uit financiële transacties	4,4	5,0	3,3	0,8	1,9
- Overige baten	1,8	3,5	2,9	3,7	3,5
Totaal lasten	39,9	41,8	39,0	36,3	37,3
- Bedrijfslasten	32,7	31,3	30,0	28,3	29,8
- Voorzieningen**	7,2	10,5	9,1	8,1	7,5
Operationeel bedrijfsresultaat voor belastingen	10,5	9,6	6,3	7,0	8,0
Winst/verlies ivm beëindiging bedrijfsactiviteiten	1,0	0,0	0,2	0,9	-1,4
Belastingen bedrijfsresultaat	2,7	2,4	1,8	2,0	1,8
Bedrijfsresultaat na belastingen	8,8	7,2	4,7	5,9	4,8
Tier 1-Ratio (in %)	11,8	11,8	12,3	13,0	15,2
Common Equity Tier 1-Ratio (in %)					14,2
Core Tier 1-Ratio (in %)	9,6	9,5	10,2	11,1	
Balanstotaal	2.713	2.832	2.688	2.433	2.531

* Door afronding op één decimaal tellen de cijfers in sommige gevallen niet op.

** Som van de waardeveranderingen van vorderingen en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

*** Voorlopige cijfers.

van de kapitaalbuffers hebben tot een sterke verbetering van de solvabiliteitsratio's van de banken geleid. De banken bevinden zich daarmee goed op koers voor tijdige implementatie van de vereisten uit Bazel III. Ook in 2014 heeft DNB gerapporteerd over de voortgang van de kapitaalpositie. Uit deze rapportage blijkt ook dat de leverage ratio van de banken is verbeterd, op basis van de verschillende definities van de leverage ratio die beschikbaar zijn. Het verminderen van de complexiteit komt vooral tot uiting in de herstel en resolutieplannen die ervoor zorgen dat banken beter afwikkelaar worden.

2.4.2 Comprehensive assessment (EUR 45,89 miljoen)

Om het SSM succesvol van start te laten gaan, is onder leiding van de ECB in 2014 een uitgebreid onderzoek gedaan naar de soliditeit van de banken. Dit onderzoek had betrekking op de significante Europese banken die onder het directe toezicht van de ECB vallen, waaronder de zeven Nederlandse banken: ING Bank, Rabobank, ABN AMRO, SNS Bank, RBS NV, BNG Bank en NWB Bank. Deze zogenoemde comprehensive assessment was een onderzoek van ongekende omvang. Een speciaal team binnen DNB is hiermee een groot deel van het jaar fulltime bezig geweest. Ook van de betrokken banken heeft het veel inspanningen vereist. Met dit onderzoek heeft de ECB goed inzicht gekregen in de soliditeit van de betrokken banken die onder direct toezicht van het SSM komen.

De comprehensive assessment bestond uit een asset quality review (AQR) en een stresstest.

In de AQR is beoordeeld of de activa van de banken op prudente wijze op de balansen gewaardeerd staan. Hiertoe heeft een uitgebreid dossieronderzoek plaatsgevonden, waarbij de status van de leningen, de waarderingen en kwaliteit van het onderpand zijn onderzocht. Tevens zijn de kwaliteit van de voorzieningen en het proces van risicobeheersing beoordeeld. In totaal zijn 58 portefeuilles doorgelicht die bij elkaar meer dan de helft van alle (risicogewogen) activa vertegenwoordigen. Daarbij zijn onderzoeken ter plaatse uitgevoerd en tientallen data-templates opgevraagd. Er zijn meer dan 6000 onderpanden geherwaardeerd door meer dan 250 auditors, controllers en taxateurs.

De bevindingen van de AQR leiden voor de Nederlandse banken tot een aanpassing van netto EUR 2,8 miljard (rekening houdend met belastingeffecten) op een totaal tier 1-kernkapitaal van de betrokken banken eind 2013 van EUR 81,4 miljard. Het belangrijkste verschil komt voort uit verschillen tussen de internationale boekhoudregels die banken verplicht zijn om te hanteren en de prudentiële benadering van DNB. In de methodiek van de AQR zijn toekomstige verliezen eenmalig als voorzieningen naar voren gehaald. In de toezichtanalyse legt DNB voor dergelijke toekomstige verliezen extra kapitaaleisen op. De bevindingen uit de AQR zijn dan ook in lijn met de kapitaaleisen die DNB aan de banken heeft opgelegd.

In aanvulling op de AQR heeft ook een stresstest plaatsgevonden. Hierin heeft een doorrekening plaatsgevonden van een denkbeeldig scenario met een serie negatieve economische schokken die zich in een uitzonderlijke situatie kunnen voordoen. Het doorrekenen van een dergelijk scenario biedt inzicht in de risicogevoeligheid van de balans van een bank. Uit de stresstest blijkt dat de Nederlandse banken, zoals verwacht mag worden, in wisselende mate getroffen worden door een economische verslechtering. Dit komt tot uiting in hogere afschrijvingen op leningportefeuilles en lagere winstontwikkeling door de verslechterde rentemarge die in de stresstest wordt verondersteld. De verschillen in resultaten van de banken zijn vooral een weerspiegeling van de verscheidenheid van hun bedrijfsmodellen. Tegelijkertijd blijkt dat alle Nederlandse banken goed in staat zijn om deze verliezen op te vangen. Ook in het zwaarste

stressscenario blijven alle banken ruim boven de voor deze stresstest vastgestelde ondergrens van het totaal tier-1 kernkapitaal van 5,5%.

De belangrijkste conclusie uit de comprehensive assessment is dan ook dat de Nederlandse banken geen kapitaaltekorten hebben, zodat een succesvolle overgang naar het SSM heeft kunnen plaatsvinden. Bij enkele buitenlandse banken zijn door de ECB (beperkte) kapitaaltekorten geconstateerd. Deze hebben kapitaalplannen met corrigerende maatregelen moeten indienen.

2.4.3 Toezichtresultaten

In voorgaande paragrafen staat toegelicht dat het banktoezicht in belangrijke mate bepaald werd door ontwikkelingen in de internationale hervormingsagenda, zoals de effectieve overgang naar het Europees toezicht, de uitvoering van de comprehensive assessment en de vereisten van CRDIV/CRR. Vanwege de omvang van het balansonderzoek door de ECB, is een deel van de reguliere toezichtcapaciteit voor dit onderzoek ingezet. Dit was een tijdelijke maatregel om op korte termijn noodzakelijke capaciteit vrij te kunnen maken voor dit belangrijke balansonderzoek in aanloop naar het SSM. Tegelijkertijd betekent dit dat DNB het reguliere banktoezicht in het afgelopen jaar heeft moeten uitvoeren met minder capaciteit dan noodzakelijk is. Hierdoor heeft DNB duidelijke prioriteiten moeten stellen en ook scherpere keuzes moeten maken in de reguliere risicoanalyse en thema-onderzoeken.

Bazel III monitoring

De Nederlandse banken moeten hun kapitaalbuffers de komende jaren verder versterken. De internationale afspraken uit Bazel III kennen een ingroeipad waarbij de eisen jaarlijks verder toenemen totdat in 2022 alle onderdelen van Bazel III volledig zijn ingevoerd. DNB volgt de ontwikkeling van de kapitaalpositie door een halfjaarlijkse monitoring van de cijfers en een beoordeling van de migratieplannen die banken hebben ingediend. Door dit monitoringproces draagt DNB bij aan een soepele overgang naar de nieuwe vereisten en krijgen zowel de banken als DNB goed inzicht en ervaring met de nieuwe vereisten waaraan ze moeten voldoen.

Uit de monitoring in 2014 blijkt dat de Nederlandse banken gestaag voortgang maken, maar dat ze de komende jaren hun kapitaalpositie nog verder moeten verbeteren om ook in de toekomst aan alle eisen te kunnen voldoen. Winstinhoudingen, kostenbesparingen, balansaanpassingen en uitgifte van nieuwe kapitaalinstrumenten zijn voor de hand liggende maatregelen om uiteindelijk aan de vereisten te voldoen.

Robuuste financiering

De Nederlandse bankensector kenmerkt zich door een relatief groot depositofinancieringsgat doordat banken meer geld uitlenen aan Nederlandse huishoudens en bedrijven dan dat ze via spaardeposito's binnenkrijgen. Dit maakt banken kwetsbaar vanwege de afhankelijkheid van marktfinanciering. DNB zet zich in om deze kwetsbaarheid te verminderen. Bij de reguliere

beoordeling van de kapitaalpositie van banken heeft DNB in het afgelopen jaar daarom specifiek aandacht besteed aan het financieringsprofiel van de Nederlandse banken. Ook heeft DNB beoordelingen uitgevoerd van de liquiditeitspositie van banken als gevolg van verslechtering van de omstandigheden op financiële markten. Banken die kwetsbaar zijn, hebben hun financieringsstrategie moeten aanpassen en maatregelen moeten nemen om deze afhankelijkheid te verminderen. De financieringsstrategie is daarnaast ook meegenomen in de beoordeling van de herstel- en resolutieplannen. In de afgelopen jaren is, vooral door het stilvallen van de woningmarkt, het binnenlandse depositofinancieringsgat geslonken van bijna 500 miljard in 2008 tot iets minder dan 400 miljard in 2014. De structurele maatregelen ten aanzien van hypotheekfinanciering zullen eraan bijdragen om ook structureel de afhankelijkheid van marktfinanciering te verminderen.

Kredietonderzoeken middelgrote 'buitenlandse' banken

In het afgelopen jaar heeft DNB onderzoek gedaan naar Nederlandse banken in Turkse of Russische eigendom. Het bedrijfsmodel van deze banken is veelal gericht op het verstrekken van grootzakelijke kredietverlening en handelsfinanciering in opkomende markten. Daarbij is vooral gekeken naar de waardering en risicobeheer van deze grootzakelijke kredietverlening. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de betreffende banken het risicobeheer van grootzakelijke kredietverleningen in de meeste gevallen beheersen. Bij enkele banken zijn specifieke bevindingen naar voren gekomen en heeft DNB aanbevelingen gedaan. Het kredietonderzoek heeft ook aangetoond dat deze banken in het algemeen strak op de verstrekking en de monitoring van de kredieten sturen, de thuismarkt goed kennen en goede lange termijn-relaties met hun klanten onderhouden. Tegelijkertijd zijn de inherente kredietrisico's hoog vanwege de grote concentratie op de betrokken landen en klanten als gevolg van het gehanteerde bedrijfsmodel. DNB heeft maatregelen genomen om deze inherente risico's te beperken en te mitigeren via onder andere de beleidsregel 'maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft'.

Visie en strategie ten aanzien van renterisico

In 2014 heeft DNB bij verschillende instellingen onderzoek gedaan naar de beheersing van het renterisico in het bankenboek. Dit is een belangrijk onderzoek, omdat het zich richt op een van de kerntaken van de bancaire sector. De analyse van DNB richtte zich vooral op de strategie van de banken ten aanzien van het renterisico, de implementatie van deze strategie en de modellen die daarbij worden gebruikt. Uit dit onderzoek komen belangrijke bevindingen naar voren, waarbij is vastgesteld dat sommige banken goed invulling geven aan adequate risicobeheersing, maar dat andere banken nog wel noodzakelijke stappen moeten zetten. De instellingsspecifieke bevindingen zijn gerapporteerd richting de betrokken instellingen, inclusief een overzicht met aanbevelingen voor verbetering. DNB zal deze aanbevelingen monitoren in het lopende toezicht.

Risk governance

In 2014 heeft DNB veel aandacht besteed aan de governance van het risicobeheer. Hiertoe zijn

verschillende projecten uitgevoerd. Hieronder worden twee van deze onderzoeken nader toegelicht. Verder is ook gekeken naar de rol van de compliancefunctie bij niet-transparante prijsstelling, belangenconflicten ALM/Treasury en risk functie en internal audit. De bevindingen uit deze onderzoeken zijn met de instellingen besproken.

Bij verschillende instellingen is onderzoek gedaan naar de beheersing van operationeel risico. Dit is gedaan aan de hand van internationale standaarden die zijn opgesteld door het Bazels comité. Hieruit kwam naar voren dat de inrichting en het beheer van operationeel risico nog te informeel en gefragmenteerd is. DNB heeft aangedrongen op verbeteringen door structureel en op het niveau van de raad van bestuur meer aandacht te geven aan operationeel risico. DNB zal de voortgang bij de instellingen blijven monitoren en vervolgonderzoek starten.

Verder is ook gekeken naar het risicobeheer van banken en de evenwichtige afweging tussen risico en rendement (risk appetite). DNB heeft de resultaten kenbaar gemaakt via de nieuwsbrief banken. Uit het onderzoek kwam naar voren dat instellingen de laatste tijd veel aandacht aan dit onderwerp hebben besteed, maar dat nog enkele belangrijke aspecten ontbreken. Belangrijke bevindingen zijn onder andere dat een duidelijke en volledige risk appetite statement veelal ontbreekt, waarin alle materiële risico's van het bedrijfsmodel zijn opgenomen. Verder worden niet-financiële risico's nog onvoldoende vertaald naar de praktijk van bedrijfsvoering, zoals het bepalen van limieten voor compliance. Tevens nemen banken hun risk appetite nog onvoldoende mee in de besluitvorming over strategie en bedrijfsmodel en heeft dit onderwerp nog weinig aandacht van de interne audit. DNB zal bij banken erop aan blijven dringen om verdere verbeteringen in hun risicobeheer tot stand te brengen.

Derivaten en balansmanagement

DNB heeft onderzoek gedaan naar de derivatenposities en -transacties van verschillende banken. Deze derivatenposities die in het bankenboek worden aangehouden kunnen gevoelig zijn voor marktbevingen, terwijl mogelijk sprake is van onvoldoende monitoring en risicobeheersing. Door een uitvraag te doen, heeft DNB een beter beeld gekregen van de posities die banken aanhouden. De bevindingen zijn meegenomen in het toezicht op de betreffende instellingen en in de beoordeling van de risico's en de beheersingsmaatregelen.

Belastinglatenties

DNB heeft in 2014 onderzoek gedaan naar de omvang en de beheersing van deferred tax assets (actieve belastinglatenties, afgekort tot DTA's) in de balansen van de Nederlandse grootbanken.

Onder de solvabiliteitsregels zoals die tot 2014 van kracht waren, maakte de balanspost DTA's in beginsel volledig deel uit van het toetsingsvermogen. De opvoering en waardering van DTA's is echter omgeven door onzekerheden. Het volledig meetellen ervan kan op gespannen voet staan met de noodzaak voor banken om voldoende kapitaal aan te houden om schokken op te kunnen vangen. In Bazel 3 en CRD IV/CRR is dit onderkend en is bepaald dat DTA's in aftrek moeten worden gebracht op het kernvermogen (CET1) van instellingen. Ondanks deze aftrek

blijft de impact van de balanspost DTA's op de kapitaalpositie naar de toekomst bestaan. Dat komt grotendeels door de gefaseerde invoering van in principe vijf jaar en omdat niet alle DTA's op dezelfde manier worden behandeld.

Met het uitgevoerde onderzoek heeft DNB meer zicht gekregen in de wijze waarop de onderzochte banken met deze balanspost omgaan, of de waarderingen in orde zijn en hoe de risicobeheersing eruit ziet en functioneert. Hieruit kwam naar voren dat de interne fiscalisten en de finance en control specialisten bij de banken hierop actief samenwerken en de posten kritisch beoordelen. Van buitenaf kijkt de externe accountant ook mee. De bevindingen gaven geen aanleiding tot grote zorgen of nader onderzoek. Wel heeft DNB in specifieke gevallen suggesties voor verdere verbetering aangegeven.

Beter toezicht door betrouwbare rapportages

Met de inwerkingtreding van CRDIV/CRR en de komst van de Europese bankenunie neemt het belang van goede en betrouwbare rapportages steeds verder toe. In samenwerking met de banken werkt DNB al enige tijd aan het verbeteren van de kwaliteit van de rapportages. Ook in het afgelopen jaar zijn verdere stappen gezet. In 2014 zijn bij verschillende instellingen toetsingen uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van de reguliere rapportages en zijn – waar nodig – individuele aanbevelingen gedaan om de rapportages te verbeteren. De bevindingen zijn gebruikt om een toezichtstrategie te ontwikkelen om tekortkomingen aan te pakken. Dit heeft geleid tot belangrijke verbeteringen in de reguliere rapportages. Daar waar nog sprake is van tekortkomingen heeft DNB in specifieke gevallen een mitigerende maatregel opgelegd. Naast deze reguliere rapportages, zijn ook bij additionele dataverzoeken validatie- en consistentiechecks uitgevoerd om de kwaliteit beter te kunnen waarborgen. Met de oprichting van de nieuwe on-site toezichtdivisie in het kader van het SSM zal ook specifiek aandacht worden besteed aan het verder verbeteren van de kwaliteit en betrouwbaarheid van rapportages doordat er meerdere onderzoeken bij de banken zelf zijn ingepland. Ook zijn er nieuwe tools ontwikkeld die plausibiliteitschecks mogelijk maken.

2.5 Sectorspecifiek: verzekeraars (EUR 40,87 miljoen)

2.5.1 Ontwikkelingen in de sector

Leven

Het bedrijfsresultaat van de levensverzekeringsector over 2014 is op basis van voorlopige cijfers uitgekomen op een verlies van 2,8 miljard euro. De sterke daling van de rente ligt hier mede aan ten grondslag. De sectorbrede solvabiliteitsratio betrof ultimo 2014 253%. De structurele uitdagingen voor levensverzekeraars zijn onverminderd groot. In 2008 verloren levensverzekeraars met de introductie van banksparen hun fiscaal bevoorrechte positie. De productie van individuele levensverzekeringen is sindsdien sterk afgenomen. Dit betekent dat de sector op zoek moet naar nieuwe verdienmodellen. In de Visie op Toezicht 2014-

2018 is daarbij aangegeven dat kostenreductie in een krimpende markt onvermijdelijk is om de financiële positie te versterken. De belangrijke positie van de sector in de Nederlandse samenleving vraagt om een adequaat antwoord op deze uitdagingen.

33

Schade

Het bedrijfsresultaat van de schadeverzekeringssector (exclusief zorgverzekeraars) over 2014 is op basis van voorlopige cijfers afgenomen tot ca. 623 miljoen euro. De trendmatige daling van het bedrijfsresultaat over de afgelopen jaren heeft zich daarmee doorgezet. Ook de Net Combined Ratio (NCR) is opnieuw verslechterd. Doordat verzekeraars nu meer uitbetalen dan ze aan premies binnenkrijgen, ligt deze ratio nu boven de 100%. De solvabiliteitsratio is daarentegen toegenomen tot 346%.

Zorg

Het bedrijfsresultaat van zorgverzekeraars is op basis van voorlopige cijfers in 2014 afgenomen tot EUR 1.026 miljoen. Dit is mede het gevolg van de keuze van zorgverzekeraars om een deel van hun buffers terug te geven aan de premiebetalers. Goede beleggingsresultaten en meevallende zorgkosten ten opzichte van de ramingen resulteren in een nog altijd aanzienlijk positief resultaat. De Net Combined Ratio (NCR) is ook voor zorgverzekeraars verslechterd. De solvabiliteit van de sector als geheel is toegenomen tot 238%.

Tabel 2.2 Kerncijfers verzekeringsmaatschappijen

	2010	2011	2012	2013	2014*
Solvabiliteitsratio (gemiddeld in %)**					
Levensverzekeraars	242	239	263	251	253
Schadeverzekeraars excl. Zorg	327	302	312	302	346
Zorgverzekeraars	188	190	187	216	238
Bedrijfsresultaat (in EUR miljoen)					
Levensverzekeraars	180	-460	360	2.208	-2.811
Schadeverzekeraars excl. Zorg	1.140	849	524	698	623
Zorgverzekeraars	602	586	1.360	1.529	1.026
Balanstotaal (in EUR miljard)					
Levensverzekeraars	338	363	391	371	437
Schadeverzekeraars excl. Zorg	41	40	42	41	40
Zorgverzekeraars	27	29	33	32	34
Net Combined Ratio***					
Schadeverzekeraars excl. Zorg	94	96	98	99	101
Zorgverzekeraars	99	99	98	97	99

* Voorlopige cijfers.

** Op basis van Solvency I.

*** De Net Combined Ratio (NCR) geeft aan hoe de geleden schadelast eigen rekening plus bedrijfskosten zich verhouden tot de verdiende premie eigen rekening. Een NCR kleiner dan 100% geeft aan dat schadelast plus bedrijfskosten lager uitvallen dan de verdiende premie.

In de Visie op Toezicht 2014-2018 heeft DNB drie specifieke uitdagingen voor de sector geformuleerd: herstel van vertrouwen, consolidatie in een krimpende markt en bufferherstel en verbetering professionaliteit in het risicobeheer. Het vertrouwen in verzekeraars heeft de afgelopen jaren een deuk opgelopen, onder meer vanwege de financiële crisis en de problematiek rondom beleggingsverzekeringen. DNB heeft in samenwerking met de AFM het afgelopen jaar intensief overleg gevoerd met de levensverzekeringsector teneinde het herstel van vertrouwen voldoende prioriteit te geven. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn het vergroten van de transparantie, het centraal stellen van het belang van de klant en aandacht voor mogelijke claims in verband met in het verleden verkochte beleggingsverzekeringen. Daarnaast is DNB in gesprek gegaan met een aantal levensverzekeraars over de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel. Daarbij is gesproken over de betekenis van het verminderen van operationele complexiteit en IT-legacy en het vergroten van inzicht in kostenniveaus en -structuren. Met betrekking tot bufferherstel en het verder professionaliseren van het risicobeheer is de introductie van Solvency II per

1 januari 2016 van groot belang. De verzekeringssector heeft op het gebied van risicobeheer, governance en rapportageverplichtingen belangrijke voortgang geboekt op weg naar een meer risicogebaseerd en toekomstgericht toezichttraamwerk. Op basis hiervan beschikken verzekeraars over meer inzicht in hun risico's en over buffers die hier beter op aansluiten.

2.5.2 Toezichtresultaten

EIOPA stresstest

DNB is in 2014 nauw betrokken geweest bij de voorbereiding, besluitvorming en nationale uitvoering van de stresstest die EIOPA heeft uitgevoerd onder Europese verzekeraars. Hiermee is een beeld ontstaan van de veerkracht van de Europese verzekeringsmarkt in geval van ongunstige marktontwikkelingen. De norm die is gehanteerd bij het vaststellen van deze veerkracht is het voorlopige ontwerp van de Solvency Capital Requirement (SCR). Uiteindelijk zal de SCR onderdeel zijn van Solvency II. In Nederland hebben de zes grootste verzekeringsgroepen en de zes grootste levensverzekeraars deelgenomen aan de stresstest. Uit de geanonimiseerde resultaten blijkt dat de SCR-ratio van de Nederlandse levensverzekeraars voor alle doorgerekende scenario's gemiddeld genomen boven het minimum van honderd procent ligt, maar dat op individueel niveau niet alle Nederlandse levensverzekeraars aan de SCR voldoen. De uitkomsten voor de verzekeringsgroepen worden uitsluitend op Europees niveau gerapporteerd. DNB is met de verzekeraars die hebben deelgenomen aan de stresstest in gesprek over de uitkomsten. Hierbij wordt aangedrongen op maatregelen die de kwetsbaarheden die naar voren kwamen in de stresstest adresseren.

Voorbereiding invoering Solvency II

Het afgelopen jaar heeft DNB verschillende trajecten met verzekeraars geïnitieerd om een verantwoorde transitie naar Solvency II mogelijk te maken. Uitgangspunt hierbij was het in lijn brengen van de activiteiten van verzekeraars met de richtsnoeren zoals eind 2013 door EIOPA gepubliceerd. Centrale thema's daarin zijn risicobeheer, governance en rapportageverplichtingen.

De voorbereiding op Solvency II gaat gepaard met een versterking van het risicobeheer bij verzekeraars. Zo zijn verzekeraars sinds 2014 verplicht om een Eigen Risico Beoordeling (ERB) aan DNB toe te sturen. Op basis hiervan houdt DNB toezicht op de samenhang en afstemming tussen strategie, kapitaalbeleid en risicomanagement bij verzekeraars. De ERB kent een vergelijkbare opzet met de Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) die onder Solvency II van kracht zal zijn. DNB heeft in 2014 de 'good practice' van verschillende verzekeraars gestimuleerd om de ERB toe te passen in de bedrijfsvoering en te gebruiken voor communicatie binnen de onderneming en met de Raad van Commissarissen.

Daarnaast kunnen verzekeraars onder Solvency II toestemming vragen om hun kapitaalsvereiste met een intern model te berekenen. Verzekeraars zijn in de gelegenheid gesteld om een intern model in een zogenaamde pre-applicatie aan DNB voor te leggen. In 2014 heeft DNB

in dit kader bij de vijf deelnemende verzekeraars tientallen reviews uitgevoerd. De nadruk lag daarbij ten eerste op het beoordelen of eerdere aanbevelingen van DNB adequaat zijn opgevolgd. Ten tweede is aandacht besteed aan het identificeren van elementen die uiteindelijke goedkeuring van het interne model in de weg kunnen staan.

Ook heeft DNB in 2014 met verschillende verzekeraars gesproken over het binnen Solvency II toepassen van ondernemingsspecifieke parameters en de matching adjustment (een aanpassing van de rentecurve voor het spreadrisico). Hoewel ook hier de formele aanvraag voor het toepassen van deze onderdelen pas vanaf 2015 kan worden ingediend, heeft DNB verzekeraars de gelegenheid geboden om de mogelijkheden hiertoe al in 2014 te verkennen. DNB heeft hiermee bijgedragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de uiteindelijke aanvragen en zich ingezet voor het voorkomen van verrassingen tijdens de aanvraagprocedure. DNB is actief betrokken bij de discussie in EIOPA over de volatility adjuster.

DNB heeft in 2014 verzekeraars gevraagd om aan de hand van een self-assessment de voortgang met betrekking tot de implementatie van nieuwe governance standaarden te toetsen. Hiermee bereidt de sector zich voor op de eisen die binnen Solvency II aan medewerkers op sleutelfuncties worden gesteld. DNB heeft het belang van een hoogwaardige governance onderstreept door op de Verzekeringsmiddag workshops te organiseren over betreffende onderdelen van Solvency II.

Vanaf begin 2014 heeft DNB verzekeraars geïnformeerd over de inhoudelijke en technische eisen die gesteld worden aan rapportages die door DNB in voorbereiding op Solvency II vanaf 2015 worden opgevraagd. Een voorbeeld van een activiteit in dit kader is de voorlichtingsmiddag die DNB in november heeft gewijd aan het rapportagekader onder Solvency II. Op deze wijze zijn honderden verzekeraars geïnformeerd over zowel de inhoud van de voorbereidende rapportages, de tijdslijnen en de wijze van rapporteren.

Toekomstbestendigheid bedrijfsmodel

DNB heeft in 2014 een marktvisie ontwikkeld waarin zij uitdagingen voor de verzekeringsmarkt schetst. Op basis van deze marktvisie is DNB vervolgens in gesprek gegaan met een aantal verzekeraars over de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel. De krimpende omvang van de markt en het opdrogen van traditionele winstbronnen zetten de toekomstbestendigheid van huidige bedrijfsmodellen onder druk. Tevens is DNB van mening dat ten gevolge van deze uitdagingen het belang van kostenbeheersing de komende jaren verder toeneemt. De operationele complexiteit en IT-legacy van veel verzekeraars maken dit echter tot een uitdagende opgave. Uit onderzoek van DNB is gebleken dat weinig verzekeraars kunnen aantonen voldoende inzicht te hebben in hun kostenniveaus en -structuren. Dit inzicht is noodzakelijk om te komen tot realistische en transparante kostenvoorzieningen. De dialoog met de levensverzekeraars heeft het urgentiebesef voor realistische en houdbare bedrijfsmodellen in de sector vergroot. DNB zal zich hiervoor blijven inzetten zodat (levens)verzekeraars blijvend kunnen voldoen aan de langlopende verplichtingen aan polishouders.

Herstel vertrouwen: duurzaamheid en transparantie

Ten behoeve van een toekomstbestendige verzekeringssector pleit DNB niet alleen voor duurzame bedrijfsmodellen, maar benadrukt zij ook het belang van een breder georiënteerd herstel van vertrouwen. De forse deuk die het vertrouwen in levensverzekeraars de afgelopen jaren heeft opgelopen via de verkoop van beleggingsverzekeringen neemt daarbij een bijzondere positie in. DNB heeft in samenwerking met de AFM het afgelopen jaar intensief overleg gevoerd met de sector teneinde dit herstel van vertrouwen voldoende prioriteit te geven. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn het centraal stellen van het belang van de klant en het vergroten van de transparantie. In het bijzonder geldt dat levensverzekeraars de aanhoudende onzekerheid over mogelijke claims in verband met in het verleden verkochte beleggingsverzekeringen moeten adresseren. DNB kijkt daarbij zowel naar de belangen van consumenten die beleggingsverzekeringen bezitten als naar de belangen van de overige polishouders. Tevens spant DNB zich samen met de AFM in voor een adequate informatievoorziening aan de klant om zodoende claimrisico's in de toekomst te voorkomen.

Zorgverzekeraars

Afgelopen jaar heeft DNB bij zorgverzekeraars vooral aandacht gevraagd voor de relatie tussen voldoende buffers en de solvabiliteitspositie. Aanleiding hiervoor was dat zorgverzekeraars er ook in 2014 voor gekozen hebben om een deel van de reserves in te zetten voor demping van (een stijging van) de zorgpremies. DNB heeft benadrukt dat de reserves van zorgverzekeraars ook bedoeld zijn om eventuele toekomstige schokken op te vangen. Tevens heeft DNB in dit kader gewezen op noodzaak van een adequate voorbereiding op de nieuwe kapitaaleisen van Solvency II. Verder hebben de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en DNB zich gezamenlijk ingespannen voor verbetering van de declaratieprocessen van zorgverzekeraars. Naar aanleiding hiervan hebben verschillende zorgverzekeraars maatregelen getroffen die de kans op fraude verminderen en bijdragen aan een integere bedrijfsvoering.

Waardering niet-beursverhandelbare activa

DNB heeft in 2014 onderzoek gedaan naar de beheersing van niet-beursverhandelbare beleggingen bij verzekeraars. Hierbij lag de prioriteit bij de waardering van hypotheekportefeuilles. DNB constateerde in betreffend onderzoek forse variaties in de waarderingmethoden en de uitkomsten van de waarderingen bij de verschillende verzekeraars. Naar aanleiding hiervan heeft DNB een aantal verzekeraars verzocht de waardering van de hypotheekleningen aan te passen. Tevens heeft DNB bij accountants aandacht gevraagd voor de waardering van de hypotheekleningen en de verschillen daarin tussen verzekeraars. Het beoogde effect van deze initiatieven is om daar waar nodig een betere waardering van niet-beursverhandelbare beleggingen te realiseren.

Functioneren interne auditfunctie

DNB heeft geconstateerd dat veel middelgrote en kleine verzekeraars niet beschikken over een interne audit functie (IA). Dit is volgens de Wet Financieel Toezicht (Wft) wel verplicht. Met de komst van Solvency II per 1 januari 2016 is de IA één van de verplichte sleutelfuncties.

DNB heeft in 2014 ruim 100 verzekeringsmaatschappijen gevraagd een self-assessment uit te voeren op hun IA. Een door DNB, in overleg met het Verbond van Verzekeraars en de Federatie van Onderlinge Verzekeringmaatschappijen, opgesteld normenkader vormt de basis voor dit self-assessment. Thema's als effectiviteit, functioneringsvereisten, audit charter, reikwijdte, uitbesteding en proportionaliteit van de IA komen hierbij aan de orde. Met het bevorderen van een onafhankelijke en effectief functionerende interne auditfunctie draagt DNB bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering bij verzekeraars.

2.6 Sectorspecifiek: pensioenfondsen (EUR 27,43 miljoen)

2.6.1 Ontwikkelingen in de sector

De financiële positie van de pensioensector is in 2014 kwetsbaar gebleven. De dekkingsgraden van pensioenfondsen staan per saldo nog onder forse druk van de lage rente. Ter illustratie, het driemaands gemiddelde van de 15 jaar zero coupon rente is met 1,45% ultimo 2014 lager dan ooit tevoren. De gunstige beleggingsresultaten in 2014, gedreven door een toegenomen waarde van obligaties en aandelen, bleken niet voldoende tegenwicht te bieden aan de stijging van de waarde van verplichtingen van pensioenfondsen ten gevolge van de daling van de rente. Ondanks een rendement van gemiddeld 18,6% en een totaal belegd vermogen dat is toegenomen tot 1.133 miljard euro, heeft het herstel van de gemiddelde dekkingsgraad in de sector zich zodoende niet verder doorgezet. Overigens kan worden opgemerkt dat het hoge gerealiseerde rendement voor een deel wordt veroorzaakt door de daling van de rente.

De kortingen die in 2014 zijn doorgevoerd waren minder fors en troffen minder deelnemers dan in 2013. Per 1 april 2014 hebben dertig pensioenfondsen een korting doorgevoerd. De naar de omvang van de fondsen gewogen gemiddelde hoogte van de verlaging bedroeg 0,84% en had betrekking op circa 650 duizend actieve deelnemers, 405 duizend gepensioneerden en 1,22 miljoen slapers. Betreffende pensioenfondsen maakten onderdeel uit van een groep van in totaal 141 pensioenfondsen die uiterlijk 31 december 2013 een vermogen aangevuld dienden te hebben tot tenminste het minimaal vereist eigen vermogen. Uit een beoordeling van DNB bleek dat voor betreffende dertig pensioenfondsen een verlaging van de pensioenen noodzakelijk was om aan betreffende wettelijke eisen te voldoen. Deze kortingen zijn als laatste middel noodzakelijk om de financiële houdbaarheid van pensioenen te borgen. Eén fonds heeft van de mogelijkheid gebruik gemaakt de verlaging te spreiden en voor het jaar 2014 te maximeren op 7%. Deze mogelijkheid heeft het ministerie van SZW in het najaar van 2012 – in overleg met DNB – geboden met het oog op de uitzonderlijke marktomstandigheden en de mogelijke macro-economische effecten van substantiële kortingen.

In 2014 hadden 241 pensioenfondsen een langetermijnherstelplan om ook hun vereist eigen vermogen (VEV) te herstellen. Het niet of beperkt toekennen van indexaties en

het hanteren van opslagen in de premie ten behoeve van dit herstel kunnen onderdeel uitmaken van een langetermijnherstelplan. Herstel tot aan het vereist eigen vermogen is nodig opdat pensioenfondsen ook in het geval van eventuele financiële tegenvallers met voldoende zekerheid aan hun verplichtingen kunnen voldoen. De financiële crisis gaf voor 312 pensioenfondsen in 2009 de noodzaak tot een langetermijnherstelplan. Dit betekent een afname van het aantal pensioenfondsen dat niet over het vereist eigen vermogen beschikt.

In de Visie op Toezicht 2014-2018 heeft DNB drie specifieke uitdagingen voor de sector geformuleerd: herstel van vertrouwen, vergroten professionaliteit en kostenefficiëntie en het verder toekomstbestendig maken van het pensioenstelsel. De (indexatie)kortingen in de afgelopen jaren hebben geleid tot verlies aan vertrouwen in het huidige pensioenstelsel. DNB heeft daarom in 2014 ingezet op het vergroten van transparantie en het creëren van realistische verwachtingen. Een eerste voorbeeld hiervan is haar bijdrage aan een Uniforme Rekenmethodiek ten behoeve van het wetsvoorstel Pensioencommunicatie. De nadruk op het belang van heldere eigendomsrechten, die DNB zowel in de Nationale Pensioendialoog als bij het opstellen van een Hoofdlijnennota ten aanzien van het optimaliseren van het wettelijk kader voor premieovereenkomsten heeft gelegd, is hier een ander voorbeeld van. De Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen is in 2014 uitgangspunt geweest bij het versterken van de kwaliteit van het bestuur in de pensioensector. Daarnaast heeft DNB in 2014 in het bijzonder aandacht besteed aan de kwaliteit van de beheersing van het rente- en marktrisico. Met betrekking tot de toekomstbestendigheid van het pensioenstelsel heeft DNB bijgedragen aan de Nationale Pensioendialoog door aandachtspunten bij het huidige stelsel en belangrijke kenmerken van een toekomstbestend pensioenstelsel te benoemen. Daarnaast heeft DNB gesprekken gevoerd met verschillende pensioenfondsen over de houdbaarheid van het bedrijfsmodel. Naar aanleiding hiervan hebben tientallen pensioenfondsen maatregelen genomen die hen beter in staat stelt om ook in de toekomst aan hun verplichtingen aan deelnemers te kunnen voldoen.

Tabel 2.3 Kerncijfers pensioenfondsen

	2010	2011	2012	2013	2014***
Reële dekkingsgraad (%)*	80	73	76	82	80
Nominale dekkingsgraad marktrente (%)	107	98	102	110	108
15 jaar zero coupon rente (%)****	3,77	2,93	2,23	2,62	1,45
Premies pensioenfondsen (in % van de bruto loonsom)	8,9	8,9	9,1	9,7	9,8
Belegd vermogen voor risico fonds (EUR miljard, marktwaarde)	747	803	916	951	1133
waarvan Onroerend goed (%)	10,3	10,1	9,3	8,8	8,5
Aandelen incl. deelnemingen (%)	35,8	32,3	33,4	35,9	36,7
Vastrentend (%)	45,3	48,7	51,9	50,2	53,0
waarvan index-linked bonds (in %-punten)	5,0	5,0	4,7	4,4	3,8
Overige beleggingen (%)	8,5	8,9	5,4	5,1	1,8
Rendement (%)	11,9	7,5	13,6	3,4	18,6
waarvan** Onroerend goed (%)	11,6	2,8	10,8	2,6	17,4
Aandelen (%)	18,3	-5,2	16,2	17,0	15,0
Vastrentend (%)	8,2	14,3	10,7	-2,3	13,8
Overige beleggingen excl valuta-effecten (%)	10,6	2,5	9,4	10,6	6,7

* DNB berekeningen op basis van een inflatie van 2%.

** Bron: DNB (inclusief herwaardering).

*** Voorlopige cijfers.

**** Cijfers vanaf 2011 op basis van driemaandsgemiddelde. Vanaf 2012 ook inclusief UFR.

2.6.2 Toezichtresultaten

Vorbereiding invoering nieuw Financieel Toetsingskader

DNB heeft in 2014 bijgedragen aan de voorbereiding van de sector op een verantwoorde transitie naar het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) per 1 januari 2015. Het organiseren van seminars voor de sector maakte hier onderdeel van uit. Daarnaast is DNB in 2014 gestart met het formuleren van een beoordelingskader. Dit kader vormt een belangrijk middel in het toezicht van DNB. Tevens vormt het de basis voor de communicatie met de pensioensector over de verwachtingen van DNB. Ook is DNB in 2014 gestart met het aanpassen van de eigen toezichtprocessen zo dat ook zij tijdig aansluiten bij het nieuwe FTK.

Toekomstbestendigheid bedrijfsmodel

Om in de toekomst aan hun verplichtingen aan deelnemers te kunnen voldoen is voor pensioenfondsen niet alleen een voldoende hoge dekkingsgraad van belang, maar moet ook

het bedrijfsmodel toekomstbestendig zijn. DNB heeft in 2014 aan fondsen met onder meer een relatief klein of een afnemend draagvlak gevraagd om de houdbaarheid van de financiële opzet ook voor de lange termijn inzichtelijk te maken. Ook Premie Pensioen Instellingen (PPI's) is een project gestart. De initiatieven van DNB hebben eraan bijgedragen dat de sector meer aandacht heeft voor de duurzaamheid van het bedrijfsmodel en dat belangrijke stappen zijn gezet in het mitigeren van bijbehorende risico's. Een voorbeeld hierbij is dat ruim de helft van een groep van 60 pensioenfondsen die door DNB is aangesproken op de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel de koers substantieel heeft gewijzigd. Een tweede voorbeeld waar DNB inzet op de versterking van het bedrijfsmodel van pensioenfondsen is de verbetering van de kwaliteit van de voorzieningen bij pensioenfondsen. Uit onderzoek van DNB is in 2014 gebleken dat een groot deel van de onderzochte fondsen onvoldoende onderbouwing heeft voor de wijze waarop zij de benodigde omvang van voorzieningen voor uitvoeringskosten vaststellen. DNB heeft pensioenfondsen gevraagd om tot adequate voorzieningen te komen.

Liquiditeit in periode van stress

DNB heeft in 2014 onderzocht of pensioenfondsen ook in tijden van stress naar verwachting over voldoende liquiditeit beschikken. De mate waarin pensioenfondsen hun liquiditeitsrisico's beheersen is van invloed op het vermogen van pensioenfondsen om te voldoen aan hun betalingsverplichtingen, zowel richting deelnemers als andere tegenpartijen. DNB heeft hierbij geconstateerd dat het liquiditeitsrisico bij pensioenfondsen beperkt is in een scenario waar ook de mogelijkheden van de inzet van repurchase agreements (repo's) of de verkoop van activa worden meegenomen. De invoering van de European Market Infrastructure Regulation (EMIR), die additionele onderpandverplichtingen met zich meebrengt, onderstreept de relevantie om liquiditeitsrisico's ook in de toekomst zorgvuldig te blijven monitoren.

Beheersing renterisico

DNB heeft het afgelopen kalenderjaar bij circa 30 pensioenfondsen een steekproef uitgevoerd om de kwaliteit van de beheersing van het renterisico te beoordelen. In het belang van de deelnemer moeten pensioenfondsen alle risico's die samenhangen met hun beleggingen adequaat beheersen. Ten aanzien van de beheersing van het renterisico verwacht DNB van fondsen consistentie tussen het strategisch beleid, het mandaat, de implementatie en monitoring van de renteaftdekking. Naar aanleiding van de resultaten van de steekproef heeft DNB aangestuurd op verbeteringen in het risicobeheer. Daarnaast heeft DNB de pensioensector van 'guidance' voorzien. Alle door DNB gevraagde verbeteringen zijn inmiddels doorgevoerd door de betreffende pensioenfondsen.

De huidige lage renteomgeving is voor DNB aanleiding geweest om in het bijzonder aandacht te besteden aan pogingen van pensioenfondsen om rendementen op beleggingsportefeuilles te vergroten. Hoewel DNB een 'search for yield' niet op voorhand afwijst, verwacht DNB van pensioenfondsen dat zij hier verantwoord mee omgaan. Concreet betekent dit dat de keuze om te streven naar een hoger rendement ten eerste vergezeld gaat met een adequate afweging ten opzichte van het risico en de kosten. Ten tweede vraagt dit om een beheersomgeving die in lijn is met de complexiteit van de aangegane risico's. In 2014 heeft DNB een model ontwikkeld

om een beter beeld te krijgen in hoeverre search for yield een rol speelt bij pensioenfondsen en om mutaties in het risicoprofiel van het beleggingsbeleid bij pensioenfondsen sneller te identificeren. Dit stelt DNB in staat om een beter toezicht op het risicobeheer bij fondsen uit te oefenen. De mogelijkheid die het nieuwe Financieel Toetsingskader aan pensioenfondsen biedt om ook in het geval van een tekort eenmalig het beleggingsrisico te verhogen, onderstreept het belang hiervan.

Beheersing marktrisico

Evenals in het geval van renterisico geldt ook voor marktrisico's dat een verantwoorde en integere beheersing essentieel is. DNB heeft afgelopen jaar bijgedragen aan het verder vergroten van het inzicht van pensioenfondsbesturen in de risico's van de beleggingsportefeuille.

Het doel hiervan is het bevorderen van een adequaat en prudent beleggingsbeleid.

Bijzondere aandacht in 2014 bestond daarbij voor de waardering van Nederlands en niet-beursgenoteerd buitenlands vastgoed. Op basis van de onderzoeksresultaten heeft DNB het platform van taxateurs en accountants aangezet tot het opstellen van concrete leidraden waar goede taxaties aan moeten voldoen. Daarnaast heeft DNB verschillende fondsen op basis van eigen onderzoek of self-assessments gewezen op de risico's bij het uitbesteden van het vermogensbeheer. Verschillende pensioenfondsen bleken niet 'in control' te zijn met betrekking tot hun marktrisico's. De oorzaak hiervan was dat zij teveel vrijheid gaven aan externe vermogensbeheerders om het beleggingsbeleid in te vullen. De self-assessments hebben er aan bijgedragen dat fondsbesturen beter toezien op een adequate vertaling van het beleggingsbeleid in vermogensbeheercontracten. Waar nodig hebben fondsen risico mitigerende maatregelen getroffen.

Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen

Sinds de zomer van 2013 heeft DNB pensioenfondsen gefaciliteerd in het tijdig voldoen aan de wet versterking bestuur pensioenfondsen (WVBP) die op 1 juli 2014 van kracht werd. Hoofddoel hierbij was het tijdig implementeren en operationeel krijgen van nieuwe bestuursmodellen. DNB heeft hiertoe guidance aan de sector gegeven en de voortgang van de aanpassingen door pensioenfondsen gemonitord. Fondsen kregen voorts de gelegenheid om hun concept statuten voor 1 april 2014 in te dienen met het oog op een vroegtijdige beoordeling. Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de WVBP zijn er in de loop van 2014 ca. 600 bestuurderstoetsingen uitgevoerd. Het doel hiervan is het zekerstellen van de geschiktheid van bestuurders. DNB heeft na inwerkingtreding van de wet 26 pensioenfondsen om een plan van aanpak gevraagd, omdat niet alle beleidsbepalende functies tijdig waren ingevuld. Daarnaast heeft DNB 62 fondsen aangeschreven omdat zij niet tijdig hun statuten hadden ingediend. Door haar activiteiten heeft DNB ervoor gezorgd dat vanaf inwerkingtreding van de wet de meeste (en vanaf eind 2014 bijna alle) pensioenfondsen voldoen aan de wet versterking bestuur pensioenfondsen.

2.7 Overige instellingen

2.7.1 Beleggingsinstellingen en -ondernemingen

Beleggingsinstellingen (EUR 2,28 miljoen)

Op 22 juli 2014 is de overgangsfase van de Europese richtlijn voor Alternative Investment Fund Managers (AIFM) afgelopen en daarmee is de AIFM volledig in werking getreden. Deze richtlijn zorgt voor versterking van het risico gebaseerd toezicht op beleggingsinstellingen met hogere eisen aan liquiditeit, risicobeheer en kapitaalbuffers voor beheerders. Daarnaast zorgt deze richtlijn voor meer ruimte voor macroprudentieel beleid ten aanzien van de sector als geheel. Ook vindt een verbreding van de reikwijdte van het toezicht plaats doordat beheerders van fondsen voor professionele beleggers, zoals hedge funds, private equity en overige non-retail fondsen, nu ook onder toezicht staan. Instellingen hebben belangrijke inspanningen moeten leveren om de rapportages aan te passen.

In samenwerking met de Autoriteit Financiële Markten (AFM), die de uiteindelijke vergunning verleent, heeft DNB de vergunningaanvragen van de verschillende partijen beoordeeld. In totaal zijn er eind 2014 ongeveer 125 partijen die over een AIFM-vergunning beschikken of een aanvraag voor een dergelijke vergunning hebben ingediend. Daarnaast zijn er ongeveer 180 kleine partijen geregistreerd of in het registratieproces voor het zogenoemde lichte AIFM regime, dat geldt voor beheerders die onder de grenswaarden van de richtlijn blijven.

Beleggingsondernemingen (EUR 3,07 miljoen)

Per 1 januari 2014 is de herziene Europese kapitaalregelgeving voor banken en beleggingsondernemingen in werking getreden (CRD IV / CRR). 2014 heeft voor DNB in het teken gestaan van de implementatie van CRD IV bij in Nederland gevestigde beleggingsondernemingen. Beleggingsondernemingen dienden tijdig te voldoen aan de wettelijke regels, zodat werd voldaan aan de Europese vereisten om de stabiliteit en vertrouwen in de sector te waarborgen.

Gedurende 2014 is het accent bij DNB verschoven van het creëren van bewustwording en voldoen aan de nieuwe prudentiële vereisten bij instellingen naar het controleren van de kwaliteit van de periodieke rapportages. In de eerste helft van 2014 zijn door DNB branchebijeenkomsten bezocht en is de sector via reguliere nieuwsbrieven geïnformeerd. In de tweede helft van het jaar heeft DNB zich in het kader van de CRD gericht op rapportagevraagstukken op instellingsniveau en beoordeling van de individuele kapitaalpositie.

In 2014 hebben 30 beleggingsondernemingen hun vergunning ingeleverd. Van deze groep zijn 15 ondernemingen verder gegaan als AIFM beleggingsinstelling met beleggingsdiensten. Hiertegenover staan 18 beleggingsondernemingen die in 2014 tot de markt zijn toegetreden. Per saldo is het aantal beleggingsondernemingen met 3 toegenomen waardoor de onder toezicht staande totale populatie is gestegen naar 239.

2.7.2 Premiepensioeninstellingen

In 2014 heeft DNB aan één partij een vergunning als premiepensioeninstelling (PPI) verleend. Het huidige aantal PPI's bedraagt 12 met een totaal beheerd vermogen van circa EUR 1,2 miljard. Ultimo 2014 waren er nog geen PPI's die grensoverschrijdende dienstverlening aanbieden.

Conform de toezegging aan de Tweede Kamer hebben het ministerie van Financiën en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de eerste helft van 2014 een evaluatie met betrekking tot de PPI laten uitvoeren. Hieruit kwam naar voren dat de PPI heeft bijgedragen aan meer concurrentie tussen aanbieders van premieregelingen (PPI's en verzekeraars), er sprake is van een lagere prijsstelling en er een verbetering is van de kwaliteit van de life-cycles in het beleggingsbeleid. Als risico zien de onderzoekers dat geen van de PPI's het break-even punt tussen opbrengst en kosten reeds heeft bereikt en dus dat consolidatie niet is uitgesloten. In de brief aan de Tweede Kamer in het kader van deze evaluatie wordt het volgende opgemerkt: Als PPI's opheffing of terugtrekking van de markt overwegen, dient daarop tijdig op te kunnen worden geanticipeerd, zodat overdrachten van aanspraken beheerst en met zo min mogelijk nadelige gevolgen voor de deelnemers kunnen worden geëffectueerd. In dit kader is DNB in de tweede helft van 2014 gestart met een thematisch onderzoek om inzicht te krijgen op welke wijze het proces tot (potentiële) afwikkeling bij PPI's is ingericht.

In 2014 heeft DNB een onderzoek afgerond naar de invulling van 'het prudent person beginsel' ten aanzien van beleggingen bij de PPI's. Dit onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen aan de sector. In de eerste helft van 2015 zal DNB de PPI's een self assessment laten uitvoeren om te toetsen in hoeverre het beleggingsbeleid in overeenstemming is gebracht met deze aanbevelingen.

2.7.3 Trustkantoren en betaalinstanties

Trustkantoren (EUR 5,07 miljoen)

In 2014 heeft DNB aan 6 trustkantoren een vergunning verleend. 16 kantoren hebben hun trustvergunning (al dan niet vrijwillig) ingeleverd. In totaal zijn er nu 287 trustkantoren. Er zijn 118 toetsingen uitgevoerd, waarbij relatief veel voorgedragen personen zijn afgewezen vanwege een tekort aan vereiste kennis.

DNB heeft twee thema-onderzoeken uitgevoerd. In de eerste plaats heeft DNB onderzoek verricht bij diverse grote trustkantoren naar 'ultimate beneficial owners' (UBO's) afkomstig uit hoog-risicolanden. In dit onderzoek had DNB bijzondere aandacht voor politically exposed persons (PEP's). Uit de resultaten bleek dat enkele onderzochte trustkantoren hun poortwachtersrol onvoldoende vervullen. Naar aanleiding hiervan heeft DNB onder meer een brochure gepubliceerd met informatie over de vereisten en good practices. Ten tweede is DNB een onderzoek gestart naar de beheersing door trustkantoren van integriteitsrisico's bij doelvennootschappen met branches. Dit onderzoek wordt begin 2015 afgerond.

Verder heeft DNB in 2014 veel aandacht besteed aan vragen omtrent de sancties inzake Oekraïne en Rusland en onderzoek gedaan naar signalen van mogelijke wetsovertreding. DNB heeft een circulaire met nadere toelichting uitgebracht en is een onderzoek gestart naar de naleving van de sanctiemaatregelen. DNB heeft verder ook veel nadruk gelegd op het belang en de verplichting om ongebruikelijke transacties ingevolge de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) te melden. Deze inspanningen hebben ertoe geleid dat het aantal meldingen in 2014 wederom is toegenomen ten opzichte van 2013. Ook de kwaliteit van de meldingen is verbeterd.

DNB heeft tot slot in 2014 diverse formele maatregelen opgelegd: vijf boetes, twee aanwijzingen, één last onder dwangsom en in twee gevallen heeft DNB aangiftes gedaan bij het Openbaar Ministerie. Daarnaast heeft nader onderzoek van DNB in zeven gevallen op basis van een hertoetsingsonderzoek geleid tot de conclusie van ongeschiktheid van de trustbestuurder.

Betaalinstellingen (EUR 3,45 miljoen)

In 2014 zijn 3 vergunningen verstrekt aan betaal- en elektronisch geld instellingen. Bij 3 instellingen zijn de activiteiten afgewikkeld en de eerder verstrekte vergunningen ingetrokken. Het totaal aantal vergunninghoudende instellingen is daarmee gelijk gebleven op 40. Er zijn 9 vergunningaanvragen afgewezen of voortijdig ingetrokken. Tevens hebben verschillende toetsingen plaatsgevonden, waarbij relatief veel voorgedragen personen zijn afgewezen vanwege een tekort aan vereiste kennis.

Er is een grote dynamiek in de sector door de groei van het online winkelen. Betaalinstellingen bieden moderne IT platforms om deze betalingen te faciliteren. Door de ontwikkeling van innovatieve betaalmethodes en een toenemende complexiteit van de betaalketens is de traceerbaarheid van elektronische betalingen minder transparant geworden. Dit stelt hoge eisen aan de beheersingsmaatregelen om de identiteit van de betaler en begunstigde afdoende te waarborgen. DNB heeft onderzoek gedaan naar nieuwe betaalmethoden. Naar aanleiding hiervan heeft DNB onder andere gewezen op het hoge inherent risicoprofiel van virtuele valuta. Ook werkt DNB – in samenwerking met het FEC – aan het beheersen van integriteitsrisico's bij nieuwe betaalmethoden.

Het toezicht op betaalinstellingen vindt groepsgewijs plaats. DNB maakt in het toezicht vooral gebruik van periodieke rapportages en gestructureerde incidentregistratie. In 2014 heeft DNB een integriteitsrapportage ingevoerd. Dit heeft geleid tot nader onderzoek naar de beheersing van integriteitsrisico's bij verschillende betaalinstellingen. De uitkomsten worden in het eerste kwartaal van 2015 verwacht. Daarnaast voert DNB onderzoek uit naar aanleiding van incidentenmeldingen. Bij twee betaalinstellingen is vastgesteld dat er ernstige overtredingen van de Wwft hadden plaatsgevonden, waarna formele maatregelen zijn genomen.

DNB heeft in het vierde kwartaal van 2014 onderzoek uitgevoerd naar illegale geldtransferkantoren. Het project richtte zich op overtredingen van de verbodsbepaling ten aanzien van

de uitvoering van geldtransfers en op het verrichten van cliëntonderzoek en melden van ongebruikelijke transacties. Doel was om het aantal illegale aanbieders terug te dringen en aan de markt een duidelijk signaal af te geven dat het illegaal transfereren van geld niet wordt getolereerd. Zichtbaar resultaat is bereikt door – in samenwerking met de politie Rotterdam – acht onderzoeken ter plaatse te verrichten en een filmbericht te verspreiden. Daarnaast heeft DNB enkele formele maatregelen in voorbereiding.

2.8 Overige taken relevant voor het toezicht

Naast het prudentieel toezicht voert DNB ook andere taken uit die direct van belang zijn voor de soliditeit van financiële instellingen en de stabiliteit van de financiële sector. In het jaarverslag van DNB wordt een toelichting gegeven op de taken van DNB ten aanzien van macroprudentieel beleid en resolutie. Deze paragraaf geeft een korte beschrijving van de belangrijkste elementen die relevant zijn voor het toezicht.

2.8.1 Macroprudentieel beleid

DNB waakt over de financiële stabiliteit in Nederland. Per 1 januari 2014 zijn wijzigingen in de Bankwet en de Wet op het financieel toezicht van kracht geworden die DNB formeel de taak geven om de stabiliteit van het financiële stelsel te bevorderen.

DNB beschrijft de belangrijkste macro-economische risico's in het halfjaarlijkse Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS). In 2014 is onder andere aandacht besteed aan de structuur van de financiële sector, de Nederlandse hypotheekportefeuille, mogelijke zeepbelvorming op de financiële markten, bancaire rendementen en risico's als gevolg van cyberdreigingen. Geconstateerde risico's kunnen worden gemitigeerd door macroprudentiële instrumenten of door aanpak op microprudentieel niveau (macro-micro koppeling). De belangrijkste risico's voor de financiële stabiliteit worden ook besproken in het Financieel Stabieliteitscomité (FSC).

Macroprudentiële instrumenten

Met de inwerkingtreding van CRD IV heeft DNB vanaf begin 2014 verschillende macroprudentiële instrumenten tot zijn beschikking gekregen. Deze nieuwe instrumenten zijn een belangrijke stap naar effectief macroprudentieel beleid in Nederland. Dit betreft onder andere het vaststellen van de contracyclische buffer. DNB stelt deze buffer voortaan ieder kwartaal vast. Daarnaast heeft DNB in 2014 besloten om een extra kapitaalvereiste van 3% van de risicogewogen activa op te leggen aan ING Bank, Rabobank en ABN AMRO Bank en 1% voor SNS Bank. Dit maakt onderdeel uit van het versterkt toezicht op systeemrelevante instellingen (SIFI-raamwerk). Door een hogere buffer aan te houden zijn deze banken – die een cruciale rol vervullen in het Nederlands financieel systeem – beter in staat om onverwachte verliezen op te vangen. De opbouw van deze buffers vindt plaats tussen 2016 en 2019.

In het FSC is gesproken over het macroprudentiële instrument van een Loan-to-Value (LTV) limiet en de voor- en nadelen van een verdere verlaging na 2018. De LTV is verhouding tussen het hypotheekbedrag en de waarde van de woning. Een lagere LTV-limiet gaat gepaard met minder sterke schommelingen op de huizenmarkt en maakt dat huishoudens minder snel geconfronteerd worden met financiële problemen. Dit kan daarmee de stabiliteit van de financiële sector en de economie versterken.

2.8.2 Resolutie

Naast het prudentieel toezicht en het toezicht op integriteit heeft resolutie zich tot een zelfstandige taak van DNB ontwikkeld. Vanaf 1 januari 2015 is DNB resolutie-autoriteit voor banken en een aantal beleggingsondernemingen. Dit is een aparte ZBO-taak die apart in de begroting en verantwoording wordt gepresenteerd. De resolutiewerkzaamheden zijn ook van groot belang voor het toezicht, omdat zij aangrijpen bij de organisatie en balansinrichting van de instellingen.

Onafhankelijke resolutie-autoriteit

Het prudentiële toezicht is gericht op het beheersen van risico's en voorkomen van financiële instabiliteit. Tegelijkertijd kunnen financiële problemen soms zodanig groot worden dat herstel niet meer realistisch is en overgestapt moet worden naar een ordentelijke afwikkeling van de instelling.

De Europese richtlijn inzake herstel- en afwikkeling van banken en beleggings-ondernemingen schrijft voor dat een aparte resolutie-autoriteit wordt opgericht die operationeel gescheiden is van andere taken. Tegelijkertijd werken de resolutie-autoriteit en prudentiële autoriteit nauw samen en wisselen zij informatie uit. De minister van Financiën heeft erover gekozen om DNB als resolutie-autoriteit aan te wijzen met daarbij de nodige waarborgen dat besluitvorming in voldoende onafhankelijkheid gebeurt. Dit betekent onder andere de oprichting van een aparte divisie, met eigen medewerkers en een eigen begroting, die verantwoordelijk is voor resolutie. Daarnaast is één directielid – niet verantwoordelijk voor het monetaire beleid, financiële stabiliteit en het toezicht op banken – aangewezen als verantwoordelijk directeur voor de werkzaamheden van de resolutie-autoriteit.

Europees resolutiemechanisme en implementatie BRRD

In maart 2014 is een politiek akkoord bereikt over de oprichting van een Single Resolution Mechanism (SRM). Dit is de tweede pijler van de Europese bankenunie. Het SRM heeft als doel om falende (grensoverschrijdende) systeemrelevante banken op ordentelijke wijze af te wikkelen zonder materiële risico's voor de belastingbetaler of de financiële stabiliteit. Besluitvorming hierover vindt plaats in de Europese resolutie-autoriteit (de Single Resolution Board), waarin ook de nationale resolutie-autoriteiten zijn vertegenwoordigd. Per 1 januari 2015 is het SRM direct verantwoordelijk voor de resolutieplanning van significante en grensoverschrijdende banken in het eurogebied. Vanaf 2016 kan het SRM, parallel aan de

48 implementatie van het Europees resolutiefonds (Single Resolution Fund) deze instellingen ook in resolutie plaatsen.

Een tijdige en zorgvuldige implementatie van de Europese richtlijn (Bank Recovery and Resolution Directive; BRRD) in 2015 is van belang. Deze wetgeving bevat de resolutie-bevoegdheden en instrumenten die DNB nodig heeft om de resolutietaak effectief uit te voeren.

Resolutieplannen

Wanneer een instelling in financiële problemen komt dan moeten maatregelen worden genomen om de kritische functies te continueren en de levensvatbaarheid te herstellen. Als dit niet mogelijk is en een faillissement te grote uitstralingseffecten heeft, dan is een ordentelijke afwikkeling wenselijk. Om dit te kunnen waarborgen is een goede voorbereiding van belang voor het geval dat een instelling onverhoopt in de problemen komt. Het doel van een resolutieplan is om de kritische economische activiteiten van een bank te waarborgen. De kosten van resolutie moeten daarbij op een vergelijkbare manier worden gedragen door de aandeelhouders en crediteuren als in een normale liquidatie.

DNB heeft in het afgelopen jaar een project afgerond om de eerste operationele resolutieplannen voor de grootbanken te komen. DNB heeft per instelling de financiële, juridische, operationele en organisatorische structuur geanalyseerd. Op basis daarvan is een resolutiestrategie bepaald en resolutieplan vastgesteld. In dit resolutieplan zijn ook maatregelen geïdentificeerd die nodig zijn om geconstateerde barrières voor de implementatie van de resolutiestrategie weg te nemen. Deze resolutieplannen zullen jaarlijks worden geactualiseerd.

Verliesabsorptiecapaciteit en bail-in

In 2014 zijn belangrijke stappen gezet om te komen tot een internationale standaard voor verliesabsorptiecapaciteit van mondiale systeemrelevante banken. Dit totaal aan verlies-absorberend vermogen (Total loss absorbing capacity; TLAC) draagt eraan bij dat de kosten van een eventueel falen op geloofwaardige en effectieve wijze kunnen worden afgewenteld op aandeelhouders en crediteuren. De TLAC-eisen bevorderen bovendien dat in resolutie de kernactiviteiten van de bank door afdoende kapitaal worden gedekt om een doorstart te kunnen maken. De TLAC-voorstellen sluiten aan bij de BRRD die voorziet in een soortgelijke eis voor in beginsel alle banken; de zogenaamde Minimum Requirement on own funds and Eligible Liabilities (MREL).

De huidige TLAC-voorstellen liggen momenteel ter publieke consultatie voor. Ook voert de FSB een kwantitatieve impactanalyse uit. De uitkomsten van de consultatie en impactanalyse worden gebruikt om in 2015 tot definitieve afspraken te komen.

3 Kosten en financiering toezicht

3.1 Realisatie reguliere toezichtkosten

49

De gerealiseerde kosten voor het reguliere toezicht komen in 2014 uit op EUR 136,4 miljoen, waarvan EUR 53,2 miljoen voor het banktoezicht. Dit is overschrijding van EUR 12,1 miljoen (8%) t.o.v. de toezichtbegroting van EUR 148,5 miljoen.

In tabel 3.1 is de overschrijding naar de verschillende soorten kosten weergegeven. De details van de toezichtkosten (per doelgroep) zijn te vinden in bijlage 2.

Tabel 3.1 Gerealiseerde toezichtkosten t.o.v. begroting

EUR miljoen

Begroting	148,5
Inzet eigen personeel op comprehensive assessment	-7,6
Inhuur overige projecten	-2,8
Overige meevallers	-1,6
Totaal overschrijding	-12,1
Realisatie 2014	136,4
Waarvan:	
Banken	53,2
Overige instellingen (incl. BES)	83,2

Van de totale overschrijding van EUR 12,1 miljoen is EUR 7,6 miljoen veroorzaakt door de inzet vanuit de toezichtdivisies voor de comprehensive assessment (zie paragraaf 3.2). Dit was een tijdelijke maatregel om op korte termijn noodzakelijke capaciteit vrij te kunnen maken voor dit belangrijke balansonderzoek in aanloop naar het SSM. Hierdoor is de primaire inzet op het reguliere toezicht ongeveer 20 fte achtergebleven bij de begroting. DNB heeft diverse maatregelen genomen om de druk als gevolg van deze onderbezetting te compenseren, zodat de beschikbare capaciteit voortdurend daar is ingezet, waar de hoogste risico's zijn. Zo is in de jaarplanning gesneden in het reguliere (banken)toezichtwerk, zoals bezoeken aan buitenlandse vestigingen, reguliere gesprekken en risico-identificatieprogramma's, is het aantal toezichtthema's verminderd en is er minder capaciteit besteed aan risico-identificatie. Ook zijn enkele organisatorische maatregelen genomen. Op deze manier kon DNB de juiste aandacht blijven geven aan hoog-risicodossiers. De comprehensive assessment is bovendien zelf een belangrijke risicomitigant geweest voor de betrokken banken en de comprehensive assessment heeft bijgedragen aan nieuwe kennis en vaardigheden van medewerkers. Benadrukt wordt dat deze druk op het reguliere toezicht tijdelijk kon worden gecompenseerd, maar niet structureel kan worden opgevangen.

50 Naast de inzet van eigen personeel voor de comprehensive assessment zijn er ook minder kosten (EUR 2,8 miljoen) dan begroot gemaakt voor inhuur voor overige projecten. Tot slot is er in 2014 sprake geweest van overige meevallers (EUR 1,6 miljoen) door DNB-brede meevallers in de loonontwikkeling en lager uitgevallen kosten dan begroot voor overige kosten zoals reis- en verblijfkosten en kantoorkosten.

3.2 Realisatie kosten voor de comprehensive assessment

In de toezichtbegroting 2014 was nog geen rekening gehouden met de kosten voor het uitvoeren van de comprehensive assessment in het kader van de invoering van het Europees banktoezicht, het Single Supervisory Mechanism (SSM), omdat de implicaties hiervan op dat moment nog niet konden worden gekwantificeerd. De kosten voor de comprehensive assessment zijn in een aparte raming aan de minister van Financiën ingeschat op minimaal EUR 42,5 miljoen en maximaal EUR 61,7 miljoen.⁶ De gerealiseerde kosten voor de comprehensive assessment bedragen in totaal EUR 45,9 miljoen. Deze kosten zullen worden doorbelast aan de betrokken Nederlandse banken.

De kosten zijn vooral gemaakt voor externe ondersteuning voor audits, taxaties, controles, modellering en projectondersteuning. Deze externe ondersteuning was, mede in het kader van kwaliteitsbewaking, voorgeschreven door de ECB. Bovendien was deze ondersteuning nodig gelet op de benodigde capaciteit en expertise voor een dergelijk arbeidsintensief en complex project. Daarnaast zijn er kosten gerealiseerd voor de inzet van eigen DNB-personeel dat aan het project heeft gewerkt.

Een overzicht van de gerealiseerde kosten per onderzoeksfase is opgenomen in tabel 3.2.

De kosten zijn uitgekomen aan de onderkant van de afgegeven bandbreedte. DNB heeft veel aandacht besteed aan de beheersing van de kosten voor dit project. Via een zorgvuldig aanbestedingstraject zijn vaste prijzen bedongen. Tijdens het project is DNB zeer kritisch geweest op meerwerkverzoeken van de externe partijen. Ook heeft DNB in voorkomende gevallen gestuurd op reducering van het aantal benodigde onderzoeksobjecten. Er is meer eigen personeel van DNB ingezet dan begroot. Dit is deels bewust gedaan, om daarmee te bewerkstelligen dat de benodigde kennis en vaardigheden worden opgedaan door eigen medewerkers, en daardoor behouden blijven voor de toekomst. Meer inzet van eigen medewerkers was ook noodzakelijk omdat de uiteindelijke AQR methodiek complexer bleek dan de initiële concept methodiek van de ECB en de ECB de duur van het project verlengde. Ook is de stress test volledig door eigen medewerkers uitgevoerd.

---

6 Zie Kamerstukken II, 2013–2014, 32 013, nr. 54

Tabel 3.2 Gerealiseerde kosten comprehensive assesment

EUR miljoen

	Minimum raming	Maximum raming	Realisatie
Asset Quality Review (AQR)			
Fase 1 Portfolioselectie	0,4	0,4	0,3
Fase 2 Uitvoering	28,7	38,7	32,3
■ Banking book & trading book review	12,8	14,2	11,7
■ Credit file review	10,5	16,5	14,2
■ Taxaties	3,6	5,2	5,0
■ Quality review	1,0	1,8	0,9
■ Overige ondersteuning	0,7	1,1	0,4
Fase 3 Conclusie en rapportage	0,6	1,8	0,5
AQR totaal	29,6	40,9	33,0
Stresstest	0,0	1,2	0,0
Projectmanagement ondersteuning	4,8	5,4	5,2
Totale out-of-pocket kosten	34,5	47,6	38,3
Onzekerheidsmarge	3,4	9,6	
Inzet personeel DNB	4,6	4,6	7,6
Totale kosten	42,5	61,7	45,9

3.3 Financiering toezichtkosten

Per 1 januari 2013 is de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft) in werking getreden. In de bekostigingssystematiek wordt uitgegaan van een forfaitaire overheidsbijdrage aan de kosten van de toezichthouders. Deze forfaitaire overheidsbijdrage wordt jaarlijks bijgesteld vanwege binnen de rijksbegroting loon- en prijsmutaties en opgelegde taakstellingen en bedraagt voor 2014 EUR 18,96 miljoen. Daarnaast betaalt de overheid de kosten minus de opbrengsten van het toezicht op de financiële instellingen die gevestigd zijn op de BES-eilanden.

In de nieuwe systematiek worden de kosten per toezichtcategorie uitgedrukt in een vast percentage van het totaal van de door de financiële sector te dragen kosten. De procentuele verdeling van de kosten over de toezichtcategorieën wordt in principe iedere vijf jaar herzien. Een tussentijdse herziening van de percentages is mogelijk bij majeure wijzigingen, bijvoorbeeld wanneer een wijziging van de wetgeving op het terrein van het toezicht daartoe aanleiding geeft. Dit is het geval voor 2015. In verband met de afschaffing van de overheidsbijdrage in 2015 en de invoering van het Europese banktoezicht worden de kosten van banken rechtstreeks

toegerekend aan deze categorie en zijn de percentages voor de overige categorieën voor 2015 opnieuw vastgesteld.

De financiering vindt plaats op basis van een door de minister vastgestelde heffingssystematiek (zie bijlage 3). De financiering bestaat uit de overheidsbijdrage en de ontvangsten van de instellingen met betrekking tot het betreffende jaar. De ontvangsten van de instellingen bestaan met name uit de reguliere heffing, waarbij eens per jaar een rekening wordt verzonden inzake een voorschot overige kosten. Daarnaast worden kosten voor bepaalde handelingen, zoals opgenomen in de Wbft, in rekening gebracht en kan DNB ook overgaan tot het opleggen van boetes en dwangsommen.

Het totale exploitatieresultaat bedraagt EUR – 10,74 miljoen. Dit wordt verdeeld in afzonderlijke exploitatieresultaten voor banken, BES en overige financiële instellingen. De exploitatieresultaten worden vastgesteld door de toezichtkosten per onderdeel te salderen met het totale voorschot van dat onderdeel (zie tabel 3.3).

De kosten van de comprehensive assessment ad EUR 45,9 miljoen zijn niet in onderstaande cijfers begrepen. Deze kosten zullen in 2015 aan de zeven significante banken in rekening worden gebracht.

Het exploitatieresultaat van de overige instellingen zal volgens de in 2015 geldende percentages met de instellingen worden verrekend (zie tabel 3.4).

Tabel 3.3 Financiering toezichtkosten 2014

EUR miljoen

	Totaal	Banken	BES	Overig
Totale kosten*	136,41	53,23	0,88	82,30
Totaal voorschot	147,15	61,24	0,97	84,94
waarvan:				
- Bijdrage overheid**	19,80	5,34	0,84	13,62
- Van de instellingen ontvangen gelden***	127,35	55,90	0,13	71,32
Exploitatieresultaat	-10,74	-8,01	-0,09	-2,64

* Exclusief de kosten van de comprehensive assessment. De verdeling van de kosten over activiteiten en doelgroepen is opgenomen in bijlage 2 (tabel 1)

** De verdeling van de overheidsbijdrage is gebaseerd op de begroting 2014

*** De verdeling van de van de instellingen ontvangen gelden is opgenomen in bijlage 2 (tabel 3)

Tabel 3.4 Te verrekenen exploitatieresultaat

EUR miljoen

	Percentage 2015	Verrekening in 2015
Totale exploitatieresultaat		-10,74
BES (te verrekenen met overheid)		-0,09
Banken*		-8,01
Overige instellingen		-2,64
Waarvan:		
Pensioenfondsen	36,5%	-0,96
Verzekeraars (exclusief Zorg)	40,9%	-1,08
Zorgverzekeraars	6,8%	-0,18
Betaalinstellingen**	4,2%	-0,11
Trustkantoren	4,4%	-0,12
Beleggingsinstellingen	3,8%	-0,10
Beleggingsondernemingen	3,4%	-0,09

* Banken incl overige kredietinstellingen (niet banken).

** Betaalinstellingen incl elektronischgeldinstellingen.

3.4 Financieel beheer

DNB streeft naar doelmatigheid en rechtmatigheid van haar ZBO-uitgaven. Voor de ZBO-taak wordt een aparte begroting en verantwoording opgesteld. DNB heeft de externe accountant gevraagd om de doelmatige en rechtmatige inzet van financiële middelen te beoordelen en hierover te rapporteren in het verslag van bevindingen bij de controleverklaring over de verantwoording van de ZBO-taken, waarmee tevens invulling wordt gegeven aan de verplichting die voortvloeit uit de Wbft. Om de doelmatigheid van DNB te toetsen, wordt gekeken naar het functioneren van haar planning- en control-cyclus, waar een verbinding wordt gelegd tussen de doelstellingen van DNB en de daarvoor gemaakte kosten. Daarbij geeft de toelichting op de werkelijke kosten ten opzichte van het budget in het verslagjaar een beeld van de doelmatigheid van DNB.

Als norm geldt dat minimaal 99% van de ZBO-uitgaven rechtmatig moet zijn. Over de uitgaven in 2014 bedroeg dit percentage 99,8% (in 2013 99,2%).

De kosten die worden toegerekend aan de ZBO-taak zijn integrale kosten, d.w.z. inclusief de kosten voor ondersteuning die voor deze taak zijn gemaakt. De ondersteuning van DNB is centraal georganiseerd. De toerekening van de kosten van deze ondersteuning die worden

gemaakt voor de ZBO-taak vindt plaats op basis van sleutels, zoals personele capaciteit. In bijlage 3 is een toelichting op de gehanteerde sleutels opgenomen.

3.5 Aansprakelijkstellingen en aansprakelijkheidsprocedures

Het komt voor dat DNB uit hoofde van haar toezichttaak of anderszins aansprakelijkstellingen ontvangt (of aankondigingen van aansprakelijkstellingen). In sommige gevallen worden aansprakelijkheidsprocedures tegen DNB aanhangig gemaakt. Indien de uit een dergelijke procedure voortvloeiende verplichting voor DNB niet redelijkerwijs valt in te schatten of er geen redelijke mate van zekerheid bestaat dat de verplichting moet worden voldaan, wordt volstaan met vermelding in deze toelichting. De directie heeft ter zake van de hieronder vermelde aansprakelijkheidsprocedures besloten om in dit verslagjaar wel een voorziening te treffen met betrekking tot een schadeclaim van Stichting Pensioenfonds Vereenigde Glasfabrieken tegen DNB. De relevante lopende zaken worden hieronder toegelicht.

Vorderingen van Fortisaandeelhouders

Een groep van (Belgische) Fortisaandeelhouders heeft DNB – naast de Nederlandse Staat en Fortis – betrokken in een procedure bij de Rechtbank van Koophandel te Brussel en (onder andere) een schadevergoeding van EUR 5 per aandeel gevorderd. Onbekend is om hoeveel aandelen het gaat. De Rechtbank van Koophandel heeft in zijn vonnis van 8 december 2009 het beroep op immuniteit van de Nederlandse Staat en DNB in deze procedure gehonoreerd. In 2011 hebben (enkele van) de Fortisaandeelhouders tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld bij het Hof van Beroep. Het Hof van Beroep heeft in 2013 geoordeeld dat de Nederlandse Staat en DNB niet kunnen worden gedaagd voor de Belgische rechter wegens immuniteit. In juli 2014 hebben de Fortisaandeelhouders tegen deze uitspraak cassatie ingesteld bij het Hof van Cassatie.

Curatoren DSB Bank en diverse belangenverenigingen

De curatoren van DSB Bank hebben samen met enkele belangenverenigingen van rekeninghouders van DSB Bank DNB in november 2013 gedagvaard voor de rechtbank Amsterdam. In de dagvaarding vorderen zij (samengevat) dat de rechtbank oordeelt dat DNB onrechtmatig heeft gehandeld en aansprakelijk is voor schade als gevolg van het faillissement van DSB Bank. In december 2014 heeft bij de rechtbank Amsterdam de mondelinge behandeling van de procedure plaatsgevonden. Uitspraak wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2015.

Stichting Pensioenfonds Vereenigde Glasfabrieken

DNB heeft aan dit pensioenfonds een aanwijzing gegeven tot mitigering of afbouw van de omvangrijke goudbelegging in de beleggingsportefeuille. Dit besluit, zoals gehandhaafd in bezwaar, heeft geen stand gehouden bij de rechter. Op 10 september 2013 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven het hoger beroep van DNB tegen de vernietiging en herroeping door de rechtbank van de besluiten van DNB verworpen. Daarna is bij de

rechtbank de procedure over het bepalen van de omvang van de eventuele schade voortgezet. Het pensioenfonds stelde schade te hebben geleden met een omvang van circa EUR 9.500.000 als gevolg van afbouw van de goudbelegging. De rechtbank heeft bij uitspraak van 11 december 2014 DNB veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding van EUR 4.821.966,- plus wettelijke rente. De directie heeft besloten om met betrekking tot deze schadeclaim een voorziening van EUR 4,9 miljoen te treffen. DNB is in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak. De kosten van deze claim worden na de uitspraak in hoger beroep in rekening gebracht bij de sector.

[GSFS Asset Management B.V, Stichting GSFS Pensionfund en enkele individuele pensioen-deelnemers](#)

GSFS Asset Management B.V, Stichting GSFS Pensionfund en dertien individuele pensioendeelnemers hebben DNB in februari 2014 gedagvaard. Zij hebben onder andere gesteld dat DNB onrechtmatig zou hebben gehandeld jegens het pensioenfonds, de vermogensbeheerder en de pensioenfondsdeelnemers door het besluit van DNB dat het pensioenfonds niet viel aan te merken als pensioenfonds in de zin van de Pensioenwet en dat haar inschrijving in het register pensioenfondsen zou worden doorgehaald. De rechtbank Amsterdam heeft bij uitspraak van 28 januari 2015 de vorderingen van eisers afgewezen. Tegen deze uitspraak is nog hoger beroep mogelijk.

4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

56

Aan: de directie en Raad van Commissarissen van De Nederlandsche Bank n.v.

Opdracht

Wij hebben de bijgaande, door ons gewaarmerkte, ZBO-verantwoording (hierna 'het overzicht') van De Nederlandsche Bank n.v. te Amsterdam over het jaar geëindigd op 31 december 2014 gecontroleerd. De verantwoording is opgesteld door de directie van De Nederlandsche Bank n.v. in overeenstemming met artikel 5 lid 2 van de Wet bekostiging financieel toezicht. Deze verklaring heeft uitsluitend betrekking op de volgende tabellen en bijlage inzake de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht (hierna "de verantwoording"):

- Tabel 3.3: 'Financiering toezichtskosten 2014'.
- Tabel 3.4: 'Te verrekenen exploitatieresultaat'.
- Bijlage 2 'Details toezichtskosten'.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen van de verantwoording in overeenstemming met artikel 5 lid 2 van de Wet bekostiging financieel toezicht. De directie is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de directie noodzakelijk acht om het opstellen van de verantwoording mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de verantwoording op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het door het ministerie van Financiën afgegeven controleprotocol voor het financieel beheer van het toezicht op de financiële markten van maart 2014. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en toelichtingen in de verantwoording. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de verantwoording een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen van de verantwoording door de vennootschap, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving

en van de redelijkheid van de door de directie van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de verantwoording.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel zijn de in de verantwoording van De Nederlandsche Bank n.v. opgenomen kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar geëindigd op 31 december 2014 in alle van materieel belang zijnde aspecten weergegeven in overeenstemming met artikel 5 lid 2 van de Wet bekostiging financieel toezicht.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in de verantwoording opgenomen kosten, opbrengsten en voorschotten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de voor De Nederlandsche Bank n.v. relevante wetgeving zoals opgenomen in het Toezichtarrangement aangaande de toezichthouders op de financiële markten van maart 2014.

Verklaring betreffende het overzicht

Wij vermelden dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het overeenkomstig artikel 5 lid 2 van de Wet bekostiging financieel toezicht opgestelde overzicht van de Nederlandsche Bank n.v., voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de verantwoording inzake de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar geëindigd op 31 december 2014.

Basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Zonder afbreuk te doen aan ons oordeel vestigen wij de aandacht op het doel waarvoor en de basis voor financiële verslaggeving waarop de verantwoording is opgesteld.

De verantwoording is opgesteld voor het ministerie van Financiën en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met als doel De Nederlandsche Bank n.v. in staat te stellen verantwoording af te leggen over de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht. Hierdoor is de verantwoording en onze verklaring mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden.

Amsterdam, 11 maart 2015

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.A. Spijker RA

Bijlage 1

Markttoetreding, interventie en handhaving

58

Tabel 1 Aantal getoetste beleidsbepalers

	2010	2011	2012	2013	2014
Kredietinstellingen	331	252	185	166	224
Verzekeraars	403	335	256	337	404
Overige Wft	-	100	162	124	151
Pensioenfondsen	460	354	379	367	672
Betaalinstellingen*	72	104	117	73	82
Trustkantoren	119	167	143	111	118
Overige**					86
Totaal	1.385	1.312	1.242	1.178	1.737
Waarvan:					
Afgekeurde aanvragen	-	3	13	20	2
Ingetrokken aanvragen	96	91	108	145	232
Hertoetsing geschiktheid	-	1	4	8	11
Hertoetsing betrouwbaarheid	-	1	0	13	7
Goedkeuring desk. met voorschriften	-	3	78	1	0
Buiten behandeling geplaatst***					43

* Hieronder zijn ook de Geldtransactiekantoren begrepen

** Waaronder BES instellingen

*** Cijfers over voorgaande jaren zijn niet bekend

Tabel 2 Aantal verleende vvgb's*

	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal vvgb's	407	464	243	239	246
- banken	148	90	68	94	52
- elektronischgeldinstellingen	16	1	2	-	-
- coöperatieve banken	-	-	-	1	-
- verzekeraars	56	109	5	29	33
- beleggingsondernemingen en beheerders icbe	187	264	168	115	161

* Niet alle vvgb-aanvragen leiden tot het daadwerkelijk verlenen van de gevraagde vvgb. Sommige aanvragen zijn vanwege onvolledigheid buiten behandeling gesteld of kunnen op prudentiële gronden zijn afgewezen. Ook zijn in 2014 meerdere aanvragen door de aanvragers ingetrokken.

Tabel 3 Inschrijvingen in de registers

	Onder toezicht DNB					Notificatie in Nederland				
	2010	2011	2012*****	2013*****	2014*****	2010	2011	2012*****	2013*****	2014*****
Kredietinstellingen*	239	231	223	214	179	546	559	577	590	610
Verzekeraars**	377	345	324	298	274	965	1.023	918	937	966
Herverzekeraars	15	15	12	11	10	54	58	58	60	59
Pensioenfondsen	514	461	415	381	377					
Betaalinstellingen***	14	34	41	50	45					
Trustkantoren****	176	185	187	192	190					
PPI		6	9	10	10					

* Inclusief Rabo en aangesloten Rabo's en niet-EU bijkantoren

** Hieronder zijn ook begrepen de vrijgestelde onderlinge waarborgmaatschappijen (VOW'ers)

*** Hieronder zijn ook de begrepen de Wisselkantoren, Geldtransactiekantoren en Elektronisch geldinstellingen. Met ingang van van 1 juli 2012 worden EER agenten niet langer in het DNB register opgenomen.

**** Inclusief enkelvoudige en groepshoofden

***** Inclusief onder toezicht staande instellingen in Caribisch Nederland

60 Tabel 4 Maatregelen bij onder toezicht staande instellingen

						Waarvan:						
	2010	2011	2012	2013	2014	Banken*	Verzeke- raars**	Pensioen- fondsen***	Betaal- instel- lingen****	Trustkan- toren*****	Beleggings- instellingen	Beleggingsonder- nemingen*****
Aanwijzing	12	8	10	10	15	1	4	3	1	3	1	2
Last onder dwangsom	114	93	54	49	25		6	17		1		1
Bestuurlijke boete	1	2	1	4	25	3	2	11	2	6		1
Publicatie overtreding	-	1	-	-	-							
Financieringsplan	1	1	2	-	-							
Saneringsplan	-	-	-	-	-							
Herstelplan	13	3	-	-	1		1					
Stille curatele	3	3	1	-	1		1					
Aanstelling bewindvoerder	-	1	-	-	-							
Doorhaling uit het register	2	-	-	-	2	1				1		
Noodregeling	1	-	-	-	-							
Aangifte bij het OM	-	-	-	-	-							
Totaal	147	112	68	63	69	5	14	31	3	11	1	4
- waarvan gepubliceerd						0	0	0	0	0	0	0

- * 3 bestuurlijke boete opgelegd voor een totaalbedrag van EUR 225.000,-
** In 1 geval een dwangsom verbeurd van EUR 500,-. 2 bestuurlijke boetes opgelegd voor een totaalbedrag van EUR 22.860.000,-
*** In 1 geval een dwangsom verbeurd van EUR 3.000,-. 11 bestuurlijke boetes opgelegd voor een totaalbedrag van EUR 172.500,-
**** 2 bestuurlijke boetes opgelegd voor een totaalbedrag van EUR 100.000,-
***** 6 bestuurlijke boetes opgelegd voor een totaalbedrag van EUR 83.124,-
***** Dwangsomverbeuring loopt nog. Bestuurlijke boete opgelegd voor EUR 23.900,-

Tabel 5 Maatregelen bij niet onder toezichtstaande instellingen

						Waarvan:				
	2010	2011	2012	2013	2014	Banken*	Verzeke- raars	Pensioen- fondsen	Betaal- instellingen**	Trustkan- toren
Last onder dwangsom	1	1	1	1	4	1			3	
- waarvan gepubliceerd	1	-	1	-	-					
Bestuurlijke boete	1	2	4	11	4	4				
- waarvan gepubliceerd	1	-	2	2	4	4				
Publicatie overtreding	-	-	1	-	-					
Aanwijzing	5	2	-	-	-					
Stille curatele	2	1	-	1	-					
Aangifte bij het OM	2	2	-	1	-					
Noodregeling	-	-	-	-	-					
Faillissement op verzoek DNB	-	-	-	-	-					
Totaal	11	8	6	14	8	5	0	0	3	0
- waarvan gepubliceerd	2		3	2	4	4			0	

* Dwangsommen verbeurd voor in totaal EUR 11.000,-. Bestuurlijke boetes opgelegd voor een totaal bedrag van EUR 500.000,-

** In 3 gevallen dwangsommen verbeurd voor een totaalbedrag van EUR 60.000,-.

Tabel 6 Bezwaar- en (hoger) beroepsprocedures*

	Bezwaarprocedures					(Hoger) beroepsprocedures				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Kredietinstellingen (Wtk, Wft)	88	316	299	340	19	45	36	271	308	302
- waarvan particulieren**	81	284	272	4	1	41	34	268	249	237
Verzekeraars (Wtv, Wtn, Wft)	14	17	7	94	11	0	5	1	2	3
Pensioenfondsen (Pw, Psw, Wvb, Wet Bpf 2000)	36	54	36	70	26	2	10	7	12	23
Betaalinstellingen (Wgt)	3	1	7	10	14	2	0	0	3	4
Trustkantoren (Wtt)	3	2	7	15	15	8	5	4	4	5
Beleggingsondernemingen- en instellingen (Wtb, Wte, Wft)	71	194	179	185	26	8	8	61	72	4
- waarvan particulieren**	9	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Statistiekrapporteurs (Wfbb)	16	8	15	12	14	6	2	2	2	0
Totaal	231	592	550	726	125	71	66	346	403	341
- waarvan particulieren**	90	289	272	4	1	41	34	268	249	237

* Dit betreft de in het betreffende jaar afgesloten zaken alsmede de per 31 december van het betreffende jaar nog in behandeling zijnde zaken.

** Dit betreft het aantal zaken van particulieren over de toepassing van het deposito-garantiestelsel (Icesave, DSB) resp. het beleggingscompensatiestelsel (TPC, St. George Private Finance) en zijn meegeteld met het totaal aantal zaken van kredietinstellingen resp. beleggingsondernemingen.

Bijlage 2 Details toezichtkosten

Tabel 1 Toezichtkosten per doelgroep

EUR miljoen

	Banken (incl CA)	Pensioen- fondsen	Verze- keraars	Betaal- instel- lingen	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onder- nemingen	Trust- kantoren	Casino's, cc-mijen, sanctie- wet	Bes	Realisatie 2014	Begroting 2014	Vershil
Uitvoerende activiteiten												
Toetreding	1,74	1,37	2,66	1,00	0,30	0,65	1,07	-	0,09	8,88	6,41	2,47
Lopend toezicht	65,42	10,37	18,10	0,60	0,50	0,75	1,42	0,02	0,39	97,58	62,65	34,93
Handhaving	0,72	0,55	1,37	0,24	-	0,06	0,29	-	0,07	3,31	5,04	-1,73
Statistiek	1,68	1,26	1,32	-	0,35	0,14	-	-	-	4,75	5,00	-0,25
Totaal uitvoerend	69,55	13,56	23,46	1,84	1,15	1,60	2,78	0,02	0,55	114,52	79,10	35,42
Toezichtbrede activiteiten												
Kennisopbouw	0,35	0,33	0,23	-	0,00	0,01	-	-	-	0,91	1,27	-0,36
Extern beleid en regelgeving	2,46	0,83	0,89	0,00	0,02	0,05	0,00	0,02	-	4,27	5,05	-0,78
Intern beleid	0,85	1,19	0,45	0,07	0,03	0,06	0,13	0,02	0,02	2,81	3,09	-0,28
Juridische activiteiten	2,45	0,50	0,57	0,22	0,11	0,10	0,22	-	-	4,16	4,73	-0,57
Externe communicatie	0,61	0,40	0,43	0,03	0,02	0,03	0,05	0,00	-	1,57	1,54	0,03
Totaal toezicht- breed	6,71	3,25	2,57	0,32	0,18	0,25	0,39	0,04	0,02	13,73	15,68	-1,95
Totaal primaire activiteiten	76,26	16,81	26,02	2,16	1,33	1,85	3,17	0,06	0,57	128,24	94,78	33,46
Ondersteunende activiteiten												
Besturing	4,25	1,95	2,76	0,21	0,16	0,21	0,32	0,01	0,06	9,93	9,64	0,29
Juridische ondersteuning	0,96	0,29	0,36	0,12	0,04	0,06	0,14	0,00	0,00	1,99	2,17	-0,18
ICT-ondersteuning	5,27	2,72	3,47	0,29	0,32	0,33	0,42	0,05	0,05	12,91	14,77	-1,86
P&O-ondersteuning	4,25	1,80	2,55	0,21	0,14	0,20	0,31	0,01	0,06	9,53	6,91	2,62
Communicatie- ondersteuning	1,27	0,59	0,92	0,07	0,05	0,06	0,11	0,00	0,01	3,09	3,58	-0,49
Informatie- voorziening	2,11	1,10	1,59	0,12	0,08	0,12	0,19	0,00	0,04	5,36	6,10	-0,74
Facilitaire diensten	4,93	2,19	3,25	0,27	0,17	0,24	0,41	0,01	0,08	11,53	10,33	1,20
Beveiliging en transport	-0,18	-0,03	-0,05	-0,00	-0,00	-0,00	-0,01	-0,00	-0,00	-0,28	0,19	-0,47
Totaal ondersteunende activiteiten	22,86	10,61	14,85	1,29	0,95	1,22	1,89	0,07	0,31	54,05	53,69	0,36
Totaal toezichtkosten	99,12	27,43	40,87	3,45	2,28	3,07	5,07	0,13	0,88	182,29	148,47	33,82
Kosten comprehensive assessment	45,89	-	-	-	-	-	-	-	-	45,89		
Totaal reguliere toezichtkosten	53,23	27,43	40,87	3,45	2,28	3,07	5,07	0,13	0,88	136,41		-12,06
Totaal Realisatie 2013	61,56	27,16	37,87	2,81	1,96	3,06	4,53	0,16	0,78	139,90		
Totaal Realisatie 2012	50,76	29,33	34,56	3,01	1,42	3,49	3,85	0,17	0,98	127,57		
Totaal Realisatie 2011	46,40	26,59	33,82	3,36	0,80	3,69	2,73	0,15	0,50	118,05		

Tabel 2 Toezichtkosten categoriaal

EUR miljoen

	Banken	Pensioen- fondsen	Verze- keraars	Betaal- instel- lingen	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onder- nemingen	Trust- kantoren	Casino's, cc-mijnen, sanctie- wet	Bes	Totaal
Reguliere bedrijfskosten										
Personeelskosten	38,36	20,30	30,53	2,60	1,62	2,29	3,87	0,09	0,69	100,35
Andere beheerskosten	11,63	5,33	7,89	0,64	0,49	0,57	0,89	0,03	0,14	27,61
Afschrijvingen	3,71	2,02	2,76	0,22	0,23	0,23	0,33	0,02	0,05	9,57
Overige bedrijfsopbrengsten	-0,03	0,00	-0,02	-0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,00	-0,00	-0,06
Geactiveerde kosten	-0,44	-0,23	-0,28	-0,01	-0,06	-0,03	-0,01	-0,00	-0,00	-1,07
Totaal reguliere toezichtkosten	53,23	27,43	40,87	3,45	2,28	3,07	5,07	0,13	0,88	136,41
Kosten comprehensive assessment	45,89	-	-	-	-	-	-	-	-	45,89
Totale kosten	99,12	27,43	40,87	3,45	2,28	3,07	5,07	0,13	0,88	182,29
Fte										
Primaire activiteiten	245,2	116,8	168,6	14,3	9,1	13,0	21,4	0,4	4,0	592,8
Ondersteunende activiteiten	90,2	41,1	57,3	5,1	3,8	4,8	7,4	0,3	1,1	211,2
Totale fte (incl. comprehensive assessment)	335,5	158,0	225,9	19,4	13,0	17,8	28,8	0,7	5,1	803,9

Tabel 3 Ontvangen voorschotten van instellingen over 2014

EUR miljoen

	Voorschot totaal	waarvan regulier	waarvan leges	waarvan b&d***
Banken*	55,90	54,87	0,79	0,23
Pensioenfondsen	27,36	27,10	0,08	0,18
Verzekeraars	36,64	35,36	1,08	0,21
Verzekeraars (exclusief Zorg)	31,41	30,13	1,08	0,21
Zorgverzekeraars	5,23	5,23	-	-
Betaalinstellingen**	1,08	0,90	0,11	0,08
Trustkantoren	1,60	1,43	0,08	0,09
Beleggingsinstellingen	1,29	1,27	0,03	-
Beleggingsondernemingen	3,35	3,03	0,32	-
BES	0,13	0,13	-	-
Casino's, cc-mijnen en sanctiewet	-	-	-	-
Totaal	127,35	124,08	2,49	0,78

* Banken incl overige kredietinstellingen (niet banken).

** Betaalinstellingen incl elektronischgeldinstellingen

*** Boetes en dwangsommen.

Bijlage 3 Grondslagen kostentoerekening

66

Deze bijlage geeft een overzicht van de grondslagen die in deze ZBO-verantwoording zijn gehanteerd bij de toerekening van de kosten aan de ZBO-taken van DNB.

Heffingssystematiek

Met ingang van 2013 is de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft) in werking getreden. In de nieuwe bekostigingssystematiek wordt, anders dan tot nu toe het geval was, uitgegaan van een forfaitaire overheidsbijdrage aan de kosten van de toezichthouders. Ook de wijze waarop de kosten aan de financiële sector worden doorberekend is veranderd. De meest in het oog springende verandering betreft de toerekening van toezichtkosten aan de verschillende toezichtcategorieën op basis van procentuele aandelen, die in beginsel voor een periode van vijf jaar wettelijk zijn vastgesteld. Er waren drie redenen om het vorige bekostigingssysteem te wijzigen en op te nemen in één wet:

- het creëren van duidelijkheid over de verdeling van de kosten van DNB tussen enerzijds overheid en anderzijds marktpartijen en instellingen die deel uitmaken van de financiële sector;
- het beperken van de fluctuaties in de jaarlijks op te leggen heffingen;
- het vereenvoudigen en stroomlijnen van de wet- en regelgeving die betrekking heeft op het financieel beheer bij de toezichthouders.

De hoogte van de door de Staat te verstrekken bijdrage voor het toezicht op de financiële markten is niet langer gekoppeld aan de feitelijk gemaakte kosten. In plaats daarvan is de overheidsbijdrage in de vorm van een forfait vastgelegd in de wet. De hoogte van dit forfait ad EUR 18,8 miljoen is lager dan het niveau van de overheidsbijdragen over de afgelopen jaren en sluit aan bij het niveau vóór het uitbreken van de financiële crisis. In de toekomst zal de bijdrage jaarlijks muteren vanwege binnen de rijksbegroting verwerkte loon- en prijsbijstellingen en opgelegde taakstellingen. De overheidsbijdrage komt vanaf 2015 te vervallen. Een uitzondering hierop vormt de overheidsbijdrage aan de kosten van het BES-toezicht. Het gevolg van deze wijziging in het bekostigingssysteem is een stijging van de kosten voor de financiële sector. Niet alleen bij de inwerkingtreding van deze wet, maar ook daarna aangezien eventuele toekomstige wijzigingen in de kosten van DNB in beginsel ten laste of ten gunste komen voor de financiële sector.

In de nieuwe systematiek worden de fluctuaties bij de jaarlijks op te leggen heffingen beperkt door de kosten per toezichtcategorie te bepalen op basis van een vast percentage van het totaal van de door de sector te dragen kosten. Deze percentages zijn vastgesteld aan de hand van het karakter en de intensiteit van het toezicht op de te onderscheiden categorieën. Aangezien het karakter en de intensiteit van het toezicht op termijn kan veranderen, wordt de procentuele verdeling van de kosten over de toezichtcategorieën iedere vijf jaar bezien en zo nodig ook herzien. Een tussentijdse herziening van de percentages is mogelijk wanneer een wijziging van de wetgeving op het terrein van het toezicht daartoe aanleiding geeft. In dat kader zijn de percentages vanaf 2014 herzien als gevolg van de invoering van de richtlijn AIFM.

Ook de wijziging van de toezichtintensiteit als gevolg van de implementatie van de nieuwe toezichtaanpak FOCUS! is meegenomen in de herziening van de percentages vanaf 2014.

Teruggave van de opbrengsten uit hoofde van boetes en dwangsommen blijft (in ieder geval) tot en met 2014 gehandhaafd. Om daarin te voorzien zal de toezichthouder de in dat verband onherroepelijk verkregen gelden opnemen in de exploitatierekening. De verdeling van het exploitatieresultaat geschiedt overeenkomstig de systematiek die wordt gehanteerd voor de toerekening van de kosten van DNB aan toezichtcategorieën. De ministers zijn bevoegd te beslissen om het exploitatiesaldo niet of slechts ten dele te betrekken bij de doorberekening van kosten aan marktpartijen, om te voorkomen dat er een al te sterke invloed van uitgaat op de jaarlijks aan de sector op te leggen heffingen. Het deel van het saldo dat op dat moment niet wordt doorberekend, wordt bij de vaststelling van het exploitatiesaldo over het daaropvolgende jaar betrokken. Om een cumulatieve-effect te voorkomen is tevens bepaald dat een uitgestelde verrekening met marktpartijen niet mogelijk is voor het deel van het exploitatiesaldo, positief of negatief, dat het bedrag van EUR 5 miljoen overstijgt.

Het effect van de lagere overheidsbijdrage is, naar rato van de mate waarin de Staat voorheen bijdroeg in de kosten van het toezicht op een categorie, verdeeld over de categorieën. Hoe groter het procentuele aandeel van de overheidsbijdrage in een categorie was, des te groter is de impact in de nieuwe situatie voor de in die categorie opgenomen marktpartijen. Om te voorkomen dat dit effect te groot zou worden, is besloten om de toenames bij 'betaalinstellingen' en 'trustkantoren' te maximeren. Daarnaast is een uitzondering gemaakt voor de categorie 'Casino's, creditcard- en leasemaatschappijen'. De instellingen in deze categorie krijgen geen heffing opgelegd, aangezien het toezicht zich primair richt op het voorkomen van overtredingen door niet onder toezicht staande instellingen en personen. Met andere woorden, de kosten van het toezicht op deze categorie worden volledig vanuit de overheidsbijdrage gefinancierd.

In de bekostigingswet is vastgelegd dat de toezichthouders voor eenmalige handelingen leges moeten heffen. Deze bevoegdheid heeft over het algemeen een 'dwingend' karakter. De legestarieven zijn thans voor de periode van vijf jaar vastgesteld en opgenomen in de Wbft. De eenmalige toezichthandelingen waarvoor leges kunnen worden vastgesteld, worden onderscheiden in:

- 'pre-toelatingshandelingen': vergunning, ontheffing, verklaring van ondertoezichtstelling, inschrijving in het register, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing in het kader van vergunning en inschrijving in het register;
- 'post-toelatingshandelingen': verklaring van geen bezwaar, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing na melding of in het kader van een verklaring van geen bezwaar.

68 Door de opgelegde boetes en dwangsommen betalen overtreders (een deel van) de eigen extra toezichtskosten. De boetes en dwangsommen worden niet in de begroting opgenomen. Het totaal van de in enig jaar ontvangen boetes en dwangsommen wordt toegevoegd aan de exploitatierekening.

Gehanteerde sleutels

De toerekening van de kosten naar de hoofdtaak Toezicht gebeurt voor de primaire divisies aan de hand van de capaciteitsverdeling (in fte's). Voor de toerekening van de interne ondersteuning zijn de sleutels uit de onderstaande tabel gehanteerd.

Tabel 1 Belangrijkste toerekeningsleutels ondersteuning*

Aspect	Belangrijkste elementen	Toegerekend naar/ op basis van
Besturing		
Directie	Directie	Personele capaciteit afdelingen
Finance en advies	Finance	Personele capaciteit afdelingen
	Intern organisatieadvies	Afgenomen uren
lad	Accountantsonderzoeken	Personele capaciteit afdelingen
Juridische zaken	Juridisch advies	Gerealiseerde uren en externe kosten rechtstreeks
Ict	Ict werkplekken	Aantal pc's
	Exploitatie	Gebruikte applicaties en data-opslag
	Ict advies en projecten	Afgenomen uren
P&O	P&O Advies en beleid	Personele capaciteit afdelingen
Informatie / communicatie	Informatiedienst**	Personele capaciteit afdelingen
	Externe communicatie	Personele capaciteit afdelingen
	Interne communicatie	Personele capaciteit afdelingen
	Vertalingen	Afgenomen uren
Facilitair	Huisvesting	Aantal vierkante meters
	Fd werkplekken	Aantal werkplekken
	Repro	Gemaakte repro kosten in euro
	Fd advies	Afgenomen uren
Beveiliging en transport	Standaard bewaking kantoorpand	Personele capaciteit afdelingen
	Beveiligingsbeleid, bewaking en transport waarden	Betalingsverkeer

* Voor de overzichtelijkheid zijn hier niet alle producten met hun kostenverdeelsleutel weergegeven.

** incl. archief en bibliotheek

Bijlage 4

Afkortingenlijst

70

AFM:	Autoriteit Financiële Markten
AIFM:	Alternative Investment Fund Managers
APF:	Algemeen Pensioenfonds
AQR:	Asset Quality Review
BES:	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BRRD:	Bank Recovery and Resolution Directive
CBA:	Centrale Bank van Aruba
CBCS:	Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten
CRD:	Capital Requirements Directive
CRR:	Capital Requirements Regulation
DTA's:	Deferred tax assets (actieve belastinglatenties)
ECB:	Europese Centrale Bank, European Central Bank
ECIH:	(afdeling) Expertisecentrum interventie en handhaving
EIOPA:	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMIR:	European Market Infrastructure Regulation
ENS:	Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal
ERB:	Eigen Risico Beoordeling
FEC:	Financieel Expertisecentrum
FSAP:	Financial Sector Assessment Program
FSB:	Financial Stability Board
FSC:	Financieel Stabiliteitscomité
FTK:	Financieel ToetsingsKader
IA:	Interne audit functie
IAIS:	International Association of Insurance Supervisors
IMF:	Internationaal Monetair Fonds
IORP:	Institutions for Occupational Retirement Provision
LTV:	Loan-to-Value
NCR:	Net Combined Ratio
OFS:	Overzicht Financiële Stabiliteit
ORSA:	Own Risk & Solvency Assessment
PPI:	Premiepensioeninstelling
RMT:	(afdeling) Risicomanagement Toezicht
RvC:	Raad van Commissarissen
SCR:	Solvency Capital Requirement
SER:	Sociaal-Economische Raad
SIFI:	Systemically Important Financial Institution
SRM:	Single Resolution Mechanism
SSM:	Single Supervisory Mechanism
SZW:	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TLAC:	Total loss absorbing capacity
TSC:	Theoretisch solvabiliteitscriterium
Vvgb:	Verklaring van geen bezwaar
Wbft:	Wet bekostiging Financieel Toezicht
Wft:	Wet op het Financieel Toezicht
Wvbp:	Wet versterking bestuur pensioenfonds
Wwft:	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme
ZBO:	Zelfstandig bestuursorgaan

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

De Nederlandsche Bank n.v.
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
020-524 91 11
dnb.nl